

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES
Bibliothèque nationale de France

potestati successit: neq; donariorum quicq; reliquit: uehemēter enim sacerdotibus comminatus est nisi omnia protulissent: neq; ad templū religionis causā adire uolentes admisit: sed clausis foribus ita inaccessum fecit ut ne uestigiū quidē diuini cultus in eo resideret. Tempus autē fluxerat usq; clausum templum ex quo fuerat conditū anni. ccc. xxxiii.

Capitulum. LI.

Vdacia uero sicarioꝝ ueluti moribus quādā etiā ea quæ circū Cyrenē oppida erant contigerat. Elapsus. n. ad eos Ionathes homo neq;simus: & arte genecarius non paucis imperitorū ut se attenderēt p̄suasit: perduxitq; in solitudines cum signā umbræq; imagines se polliceretur ascendere: & alios quidem hæc agendo atq; fallendo latebat. Dignitate uero præstantes cyrenē siue iudeoꝝ apparatus eius & profectionem pentapolitanæ Lybiæ rectori catullo pronunciant. Ille autē equitibus ac peditibus missis iermes facile cōprehendit: & magna quidē pars m̄ibus interit. Nonnulli autē uiui capti ad catullū perducti sunt. Auctor autē consilii ionathes tunc quidē potuit effugere: multū uero ac diligenter p̄ oēs quæsitus regionēs incidit: adductus est ad catullū sibi quidē moram pœnæ moliebatur catullus autē iniquitatis p̄buit occasionē: nā ipse quidē locupletissimos iudeoꝝ falso insimulans auctores sibi huius consilii fuisse dicebat. Catullus autē criminationēs alacri animo suscipiebat: remq; delatā multimodē incumulabat. Tragicis etiā uerbis exaggerans: ut & ipse quoddā bellū iudeoꝝ patrāsse uideret: quodq; hoc atrocius est præter credendī facultatē etiā doctor erat calumniādi Sicarios. Deniq; cum uidisset iudeoꝝ aliquē Alexandrum nomine: cui iamdūdum insensū odium publicaue rat etiam uxore eius. Berenice criminationibus implicata. hos quidem priores occidit. Deinde omēs simul pecūtarū copiis eximios tria simul milia trucidauit. Et hæc secure facere arbitrabat: quod eorum patrimonialia redditibus cæsaris sortiabat. Ne uero uel alibi degentiū quisquā iudeoꝝ eius iniustitiam confutaret: etiam longius mendacium propagauit ac ionathæ nonnullisq; alijs qui cōprehensi fuerant persuadet nouarum rerum accusationē uirīs inferre probatissimis iudeoꝝ apud Alexandriam Romāq; degentium. Horum autem qui per insidias accusati sūt: unus erat Iosippus qui hæc scripsit. Nō tamē catullo factior ita ut sperauerat: cessit. Nam Romā quidem Ionathen ceterosq; uinctos ducens sinemq; arbitrabatur esse quæstionis apud se: ac per illam conflatam calūniam. Vespasianus autem rem suspicatus ueritatem requirebat cognitiōe non iure hominibus accusationem illatam: illos quidem Titi studio criminibus soluit: merito uero pœnam in ionathen statuit. Prius enim uerberatus exultus est. Catullo autem tūc quidem ob lenitatem principum obtigit ne quid amplius rephēnsibile experiretur. Non multo autem post multiplici morbo & insanabili correptus acerbissime liberatus est: non corporis tantū cruciatum sustines: sed erat ei maior animi morbus & grauior. Terroribus enim expauescebat & crebro uidebat sibi instantes umbras eorum quos peremerat & clamitabat. Cūq; se tenere non posset exiliebat stratis tanq; tormentis sibi & flammis adhibitis. Hoc autem semper multū proficiente malo extrisq; defluentibus ac in testinis exhaustis: ita est mortuus: nulla re alia minus diuinæ prouidentię factus iudicio quam q̄ nequissimus ulciscatur.

Capitulum. LII.

Hic nobis est finis historię: quā promissimus nos cum omni ueritate tradituros cognoscere cupientibus quemadmodum hoc bellum romanis ita gestum est cum iudeis: & qualiter sit quidem expositum lectoris ut dicant relinquatur. De ueritate autem confidēter dicere nō pigebit q̄ eam solā per omnia quæ scripsi habuerim cōiecturā.

De bello Iudaico explicit feliciter Iosephi Mathathie filii hebrei genere sacerdotis ex hierosolymis de antiquitate iudeoꝝ contra Appionem grāmaticum alexandrinum.

Vficienter ut arbitror & per libros antiquitatum opulētissime uiroꝝ Epaphrodite legētib; eos aperui de nostro genē iudeoꝝ: quia & uetustissimū est & primā cōscientiā propriam habuit: quicq; milia enī annorum numerum historiā continentē ex nostris sacris libris græco sermone cōscripsi. Quoniā uero multos uideo respiciētes blasphemā quorundam insane prolata: & ea quæ a me de antiquitate cōscripta sunt non credentes: putantes mendacium nostrum sit genus: eo q̄ nulla memoria apud græcorum nobiles historiographos digni sūt habiti nostri maiores. Pro omnibus his arbitratus sum oportet me breuiter hæc dicta conscribere: & derogantium quidem uelantum spontaneūq;

increpare mendacium: aliorum uero ignorantia pariter emendare: uniuersosq; de nostra antiquitate qui scilicet ueritate amplectuntur edocere. Vtar aut in meis dictis testibus eis: qui de omni antiquitate apud graecos fide digni sunt iudicandi: eos autem qui blasphemie de nobis atque fallaciter conscribere aliqua per semetiplos conuicta indubitanter ostendam. Conabor etiam causas exponere propter quas non multi in graecis historiis gentis nostrae fecere membra: necnon & eos quidem nobis nequaquam scribere uoluerunt nescientibus aut nescire simulantibus indicabo. Primitus itaque satis admiror eos qui existimant oportere de rebus antiquis graecis tantummodo fidem habere & ab eis consulenda esse ueritatis integritate. Nobis autem & aliis hominibus non esse credendum. Sed ego omnia in his contraria uideo contigisse. Quapropter decet non uarias opiniones intpicere: sed ex ipsis rebus iustitiam ponderare. Omnia siquidem graecorum noua & herius: ut ita dicam nuper facta cognoui. Et haec fabricas ciuitatum & adinventiones artium conscriptionesque legum cunctarumque regum iunior apud eos est historiae diligentia conscribenda. Apud aegyptios autem atque Chaldaeos & phoenicias: desino enim nos illis connumerare sicut ipsi fatentur: res gestae antiquissima & permanentem habere memoriae traditionem. Nam & locis omnes inhabitant quae nequaquam aeris corruptioni subiacent. Et multam providentiam habuere: ut nihil horum quae apud eos aguntur sine memoria linquerentur: sed in publicis conscriptionibus semper a uiris sapientissimis dicerentur. Graecorum uero regionem innumerae corruptiones inualere: rei uini memoriam desentes. Qui autem nouas constituentes conuersationes omnium se praesse credidere. Sciant quia etiam sero & uix naturam potuerit agnoscere litterarum. Nam antiquissimum earum usum habuisse creduntur a phoeniciis: & a cadmio se didicisse gloriantur. Sed neque illo tempore poterit aliquis demonstrare seruata conscriptione neque in rebus: neque in publicis anathematibus: quando etiam de troianis rebus ubi tot annis militatum est. Postea multa quaestio atque contentio facta est: utrum litteris uisum sit. Et magis ueritas obtinuit eo quod usus modernae litterae illis fuisset incognitus. Constare autem quoniam apud graecos nulla inuenit absolute conscriptio poemate Homeri uetustior. Et hunc etiam post bella troiana fuisse manifestum est. Et ante neque hunc litteris suum poema reliquit: sed canibus memoria reseruatum: postea fuisse compositum & propterea multa a eo compositi dissonantia. Qui autem historias apud eos conscribere tentauerunt. hi quae Circadamum miselium & aculilaum argiuus: & post hunc quicumque alii fuisse referunt. Paululum tempus persicae apud hellanicum militum praesent. Sed eos etiam qui de caelestibus & diuinis primitus apud graecos philosophati: idem pherecidem Syrum & Pythagoram & thaletem omnes concorditer conscribuntur. Aegyptiorum & chaldaeorum fuisse discipulos: & breuiter conscripsisse quae a graecis omnium antiquissima iudicantur: ita uix ea credat ab illis fuisse conscripta. Quomodo ergo non est irrationabile: ut tali factu uergetentur graeci tantquam soli sciant uetera: & ueritate eorum sub scrupulositate de antiquis non ab ipsis conscriptoribus facillime discant: quia neque firmiter scientes aliquid conscribere: sed quod unusquisque opinatus est hoc studuit explanare. Unde etiam libris suis alterutros arguunt: & ualde contraria ex rebus eisdem non piget edicere. Sed ego uidebor ne potioribus esse superfluum si explanare uoluerim: quantis quidem locis hellanicus ab agefilao de genealogiis discrepat: & in quantis herodorum corrigit aculilaus. Aut quomodo ephorus quidem hellanicum in plurimis ostendit esse mendacem. Ephorum uero timeus: Timeum qui post illum fuit. Herodotum uero cuncti: sed neque de singulis cum antiocho & philisto aut callia timeus concordare dignatus est. Neque rursus de atticis hi qui attidas conscripserunt: aut de argolicis: qui de argis historiam protulere: alterutros consecuti sunt. Et quid oportet dicere de ciuitatibus breuibusque rebus: quando de militia persica & his quae in ea sunt gesta: tantum uiri probatissimi discordasse noscuntur. In multis autem etiam thucydides tanquam fallax accusatur: licet scrupulosissimam secundum se historiam conscripsisse uideatur. Causae uero huius dissonantiae multae forsitan & aliae quaerere uolentibus apparebunt. Ego uero duabus quas dicturus sum maximam huius summam diuersitatis ascribo. Et quidem primum dico eam quae mihi prior esse uidetur. Id est eo quod ab initio non fuerit studium apud graecos publicas de his quae semper agunt proferre conscriptiones. Hoc etenim praecipue & errore & potestate mentiendi posteris uetus aliquid uolentibus scriptitare concessit. Non enim solummodo apud alios graecos publica conscriptio est neglecta. Sed neque apud ipsos Athenienses quos terrigenas esse dicunt: disciplinaeque cultores aliquid huiusmodi reperitur. Sed publicae litterarum antiquissimas esse dicunt leges: quae a dracone eis ex phoeniciis sunt conscriptae ante modicum tempus tyrannidis Pisistrati. De arcadibus autem in antiquitate gloriantibus quid oportet dici? Vix enim isti & postea litteris eruditi sunt. Cum ergo conscriptio nulla proponeret: & discere uolentibus edoceret: & merentes argueret: multa inter alterutros conscriptores discordia generata est. Quoniam qui ad praescribendum se praeparabant non studium ueritatis exhiberunt. Licet haec praemissio semper habeat in promptu: sed uerbis

magis habere prolationem maximā. Et quēadmodum laudari se in hoc super alios estimaret: ad hoc potius semetipsum aptabāt. Aliqui uero ad fabulas sunt conuersi. Aliqui autem ad gratiā aut ciuitates laudantes: aut reges. Alii semetipsum ad accusandas causas aut conscriprores tradidere. In hoc se forte probabiles estimantes & oīno hoc agētes quod historiā nimis aduersum est. Verē siquidem historiā indicium est: si eisdem rebus omnes eadem dicant atq; conscribāt. Hi uero cū quēdā aliter cōscriberent q̄ alii tunc se putabāt oīum ueratiōes ostendi. Quā ppter causas qdē uerborum & caliditatis eorum cedere nos grācis oportet. Non autē de antiqua historiā ueritate & maxime de rebus propriā uniuscuiusq; prouintiae. Quoniam uero Aegyptios & babylonios ex longissimis olim temporibus circa conscriptiones diligentia fuit: quando sacerdotibus erat iniūctum & circa eas ipsi philosophabantur. chaldei uero apud Babylonios: & quia praecipue grācis immixti usi sunt phoenicis litteris circa dispēsatiōes uitae: & cōmuniū operum traditione. Dum consentiant omnes tacendum hoc puto. De nostris uero progenitoribus quia eandē quā p̄dicti habuerunt in conscriptionibus sollicitudinē desino dicere: etiam potiorē pōtificibus & pphetis hoc imperantes. Et quia usq; ad nostra tēpora cū multa integritate seruātū est: si oportet audentius etiā seruabitur. Conabor breuiter edocere: non enī solummō ab initio probatissimos uirōs & inde placatione prāparatos ad hāc exercenda constituerunt. Sed quatenus etiā genus sacerdotum sine permixtione purumq; cōsisteret prouiderūt. Oportet enī eū qui sacerdotiū habiturus est ex eiusdē gentis nasci muliere: & neq; ad pecunias & neq; ad honores inspicere. Et de hoc per antiquam lineam & multis testibus approbare. Quod scilicet agimus non solū in ipsa iudaea: sed ubicunq; nostri generis cōstitutio reperitur: etiā ibi integritas ista seruatur circa nuptias sacerdotum: hoc est in aegypto & Babylonia & quocunq; terrarum orbe quislibet de sacerdotum genere sunt dispersi. Mittunt enim in hierosolymam conscribētes a patre nomen nuptiae: & antiquoq; progenitorum quicunq; huius rei testimonia praeuere. Si autem bella proueniāt sicut iam crebro factum est. Dum antiochus epiphanes ad nostram uenisset regionem & pompeius magnus: & Quintilius uarus: & praecipue nostris gesta temporibus: tūc hi qui de sacerdotibus supersunt: ex antiquis litteris iterum noua consciunt & probant mulieres quā reliquuntur. Non enim ad captiuas accedunt alienigenarum consortia formidantes. Indicium uero integritatis hoc maximum est: quia pontifices apud nos a duobus milibus annis denominati filii a patre cōscripti sūt. His autem qui p̄dicti sunt si quid prouaricentur interdicunt: ne uel ad altare accedant: uel alia sanctificatione fungantur. Recte siquidē potius autem necārie: cū neq; conscribendi potestas omnibus data: neq; alia sit in discretionē discordia. Sed solummō prophetis antiquissima quidē & ueterrima secundum inspirationē factā a deo cognoscentibus. Alia uero secundū se sicuti sūt facti palam conscribentibus infiniti libri non sunt apud nos discordantes & sibimet repugnantes: sed solummodo duo & xx. libri habentes temporis totius conscriptionē: quorum iuste fides admittitur. Horum ergo quinq; quidē sunt Moyses qui natiuitates continent: & humanā generationis traditionem habet usq; ad eius mortē. Hoc tempus de tribus milibus annis paululum minus est. A morte uero Moyses usq; ad Artaxerxē persarum regē qui fuit post Xerxē: prophetarū post Moysen: & quā secūdū eos sunt gesta conscripserūt in xiii. libris. Reliqui uero. iiii. hymnos in deum: & uitae humanae noscuntur pignora cōtinere. Ab artaxerxe uero usq; ad nostrum tempus singula quidem conscripta non tamen priori simili fide sunt: habita eo quod nō fuerit certa successio prophetarum. Palā namq; est ipsis operibus quēadmodū nos propriis litteris credimus: tāto nāq; seculo iā p̄terito neq; addicere quicq; aliq; nec auferre nec trāformare p̄sūpsit. Omnibus enī insertū est mox & prima generatione iudeis hāc diuina dogmata nominare: & in his utiq; permanere. Et propterea si oporteat non libenter. Iam itaq; multi captiuorū frequēter tormentis affecti sunt: & mortes uarias in theatris sustinuerunt: ne ullum uerbum contra leges admitterent aut conscriptiones habitas uiolarēt. Qui grācorum aliquid tale perpeffus est: quādo neq; fortuitam sustinere lēSIONē uolunt: licet omnia apud eos scripta destruantur. Verba enim hāc esse putant secundum conscribentium uoluntates exposita. Et hoc iuste etiā de antiquis sapiunt quoniam aliquos nunc quoq; uident praesumentes de his rebus conscribere quibus neq; ipsi interfuere: neq; credere scientibus aquietunt. Deniq; de bello quod apud nos contigit nup̄: quidam historias cōscribentes adiderunt. Dum neq; ad ea loca uenerint: neq; i proximo rerum gestarum fuerint. Sed ex auditu quēdam pauca cōponentes impudenter semetipsum uidentur historiā nomine iactitare. Ego uero & ex omni bello: & quā ibi particulariter gesta sunt ueram descriptionem feci: dum ipse rebus omnibus interfuerim. Dux etenim apud nos galyleorum erā: donec fuit defendendi facultas. Contigit autē ut caperet a romanis: & habentes me Vespasianus & Titus i custodia uniuersa semper inspicere faciebāt: primo qdē uinctus: postea uero solutus ē.

Tito ab alexandria propter obsessionem Hierosolymorum directus sum: eo tempore nihil est gestum
quod meam potuisset latere noticiam. Nam uidens romanorum exercitum uniuersa sub diligentia
describebam. Et ea quae punctabantur ab his qui semetipsum tradebant: ego solus integre et dili-
gens disponebam. Deinde romae tempus uacationis habens: omni iam negotio praeparato usque
aliquibus cooperantibus mihi propter eloquentiam graecam rerum et eruditionem exhibui. Tantaeque
mihi securitas adfuit ueritatis ut primos omnium imperatores belli Vespasianum & Titum tes-
tes non exposcerem. Primus namque illis obtuli libros: & post illos multis quidem romanorum qui
bellis interuere plurimis uero nostrorum eos etiam uenudauit: qui graeca sapientia uidebantur
imbuti: quorum est iulius Archelaus. Herodes honestissimus & ipse admirabilis rex Agrippa. Isti
siquidem uniuersi testimonium perhibuere: quia ueritatem diligens excolui: non reprimens for-
sitam aut tacens: si quid gestorum per ignorantiam aut per gratiam commutauit: aut praetermisit.
Quidam uero prauis homines derogare meae historiae sunt conati tanquam in scholis adolescen-
tium propositum exercentes: & accusationis inspiratae atque detractionis facientes opus: cum opor-
teat illud sciri: quia quod conuenit promittentem aliis rerum ueracium traditione. Ipsum prius
haec nosse certissime: aut rebus gestis adherendo: aut ab scientibus consulendo. Quod ego praeci-
pue circa utrumque me credo fecisse negotium. Antiquitatis namque libros sicuti dixi ex uolumi-
nibus sacris interpretatus sum: cum essem genere sacerdos: & participarem illarum sapientiarum litte-
rarum. Historiam uero pelli conscripsi multarum quidem actionum ipse operator: plurimorum
uero inspector existens: & omnino eorum quae dicta uel gesta sunt nihil ignorans. Quomodo
ergo non procaces quislibet existimabit eos qui aduersum me nituntur de ueritate contendere?
Qui licet imperatorum commenta legisse dicuntur: non tamen nostrorum repugnantium rebus
interfuerunt. De rebus itaque necessariae feci descriptione significare uolens facultate eorum qui histo-
riam scribere compromittunt. Et sufficere sicuti reor palam faciunt: quia conscriptio regum apud Barba-
ros potius solenior quam apud graecos est. Volo paululum primitus disputare aduersus eos qui contem-
dunt nouellam esse nostram conuersationem eo quod nihil de nobis: ut autem illi: dictum sit a conscriptoribus grae-
cis. Deinde testimonia antiquitatis ex alijs scriptis exhibebo: & eos qui nostro blasphemant gene-
ritate de ipsi ratione blasphemare monstrabo. Nos igitur neque regionem maritimam hitamus: neque mer-
cimoniis cogaudemus neque per hoc alterutris peregrinationibus fatigamur. Sed quidem nostrae ci-
uitates procul a mari positae regionemque uberrimam possidentes. In ea assidue laboramus praecipue
circa filiorum nutrimenta studentes legumque custodiam & traditionem pietatis totius opus ui-
tae necessarium iudicamus. Cum adsit igitur his quae praedicta sunt conuersationi nostrae etiam ui-
ta remotior. Nihil fuit in antiquis temporibus quod faceret nobis permixtionem graecorum si-
cuti Aegyptiis mercimoniis quae ab eis reiciuntur: & ad eos rursus introducuntur. Et iterum ha-
bitatoribus phoeniciae maritimae studentibus circa contractus atque negotia amore pecuniae re-
quisita: Sed neque latrocinia sicut quidam alii uacuare: aut amplius habere concupiscentes patres
nostri ad bella conuersi sunt licet regio nostra multa milia uirorum fortium possideret. Phoeni-
ces ergo propter negotia ad Graecorum prouinciam nauigantes repente sunt agniti: & per illos
aegyptii & omnes a quibus ad graecos honorem deuehebant immensa maria proscindentes. Medi
uero postea atque persae palam in asia regnauerunt: & usque ad alteram epirum persae militauerunt.
Thracas autem propter uiciniam & Scythiam ab his qui pontum nauigant cogniti sunt: & om-
nino uniuersa iuxta mare: uel orientale uel hesperium habitantes aliquid conscribere uolentibus co-
gniti facti sunt. qui uero superius habitabant: & procul a mari multis sunt temporibus ignorati.
Et hoc apparet etiam circa Europam contigisse: quando de romanorum ciuitate tam longo tem-
pore adepta potestate tantaeque causas belli conficiente. Neque herodorus neque Hecataeus: nec ul-
lus qui fuit cum istis fecit aliquam mentionem. Sed sero tandem & uix ad graecos potuit eorum.
De galathis enim & hyberis sic ignorauere hi qui putantur subtilissimi conscriptores: quorum
est ephorus: & unam ciuitatem esse arbitrareretur hyberas. Qui tantam partem hesperiae terrae
noscuntur inhabitare. Et neque mores eorum qui sunt apud eos uel qui dicuntur tanquam sic
utentibus referre praesumunt. Causa uero ignorantiae ueritatis est: eo quod procul abessent. Ut autem
falsa conscriberent: eoque uellent uideri aliquid amplius ab alijs retulisse. Quomodo ergo mirari
debet si neque nostra gens plurimis erat certa: neque ad scribendum de se aliquam dedit occasio-
nem: & ita constituta procul a mari & ita conuersi deliberans. Pone igitur nos argumento uti
uelle graecorum. quia non est genus eorum antiquum eo quod neque in nostris uoluminibus de eis
sit aliquid dictum. Non ne omnino deridebunt causas huiusmodi a me probatas: & testes uici-
nae regionis adducunt antiquitatis suae. Igitur ego hoc conabor efficere. Aegyptiis & phoenici-
bus praecipue testibus utar: cum nullus eorum potuerit tanquam falsum accusare testimonium.

Et uidentur maxime circa nos inimici in communi quidem omnes ægyptii & phœnicum uero Tyrii. De chaldeis autem nequaquam hoc dicere potero: quoniam & generis nostri principes constituti sunt & propter cognationem in conscriptionibus suis meminere iudeorum. Cum uero fidem de his præbuero: & blasphemias falsas ostendero: tunc etiam Græcorum conscriptores memorabo: qui iudeorum fecere memoriam: ut neque huiusmodi occasio relinquatur in iudiciis nobis faciendæ contentionis. Inchoabo autem primitus a litteris Aegyptiorum quas non abierantur commendare quæ nostra sunt. Manethon itaque genere uir Aegyptiorum græca disciplina participatus sicuti palam est: scripsit enim uoce helladica paternæ religionis historiam ex sacris sicut ait ipse interpretatus libris frequenter arguit herodotum in Aegyptiacis ignorantie mentium. Ipse quidem Manethon in secundo Aegyptiacorum hæc de nobis scripsit. Ponam uero etiam sermonum eius tanquam testimonii iure prolatum honorabile nomen sub hoc: nescio quomodo deus inspirauit: & præter spem ex partibus orientalibus homines genere ignobiles adepta fiducia in prouincia Caltrametari sunt. Et facile ac sine bello eam potenterque ceperunt: & principes eius alligantes: de cætero ciuitates crudeliter incendere: & deorum templa uertere. Circa omnes uero prouintiales inimicissime usi sunt alios quidem perimentes: aliorum uero & filios & cōiuges ad seruitia redigentes: nouissime uero & unum regem ex se fecere: cui nomen erat suaitis: hic in mensidem ueniens superiorem inferioremque prouintiam diuidens castra in opportunitis relinquens locis. Maxime etiam partes muniuit orientales prospiciens: quoniam assiri aliquando plus ualentes erant desideraturi regnum eum inuadere. Inuenies autem in Nomo ro suati ciuitatem opportunissimam positam quidem ad orientem Bulastitis fluminisque appellabatur a quadam antiqua theologia euaris. Hanc fabricatus est & muris maximis communiuit: collocas ibi multitudinem armatorum usque ad ducenta quadraginta milia uirorum eam custodientium. Hic autem messis tempore ueniebat tam ut frumenta meteret & mercedes exoluere: quam ut armatos pro terrore extraneorum diligenter excitaret. Qui cum regnasset decem nouem annis uita priuatus est. Post hunc autem regnauit alter quattuor & xl. annis Beon nomine. Post quem alter apachas sex & xxx. annis & mensibus septem. Deinde & aposis unum & sexaginta: & Samnas quinquaginta & mense uno. Post autem omnes Ases nouem & xl. & mensibus duobus. Et isti quidem rex apud eos fuisse primi reges debellantes semper & maxime Aegypti radicem amputare cupientes. Vocabatur autem omne genus eorum Sefos: hoc est reges pastores: secundum sed enim sacrarum linguarum regem significat. Sos uero pastorem siue pastores secundum sermonem communis eloquit: & tantum compositum inuenitur. Hæses quidam uero dieunt eos Arabas esse. In aliis autem exemplaribus non reges significari comperi per appellationem Hyc: sed e diuerso captiuos declarari neque pastores. Hyc enim rursus ægyptiaca lingua: & hac quando pingui sono profertur captiuos apertos significat: & hoc potius uerisimile mihi uidetur: & historię antiquę conueniēs. Hos ergo quos prædiximus reges: & eos qui pastores uocabantur: & qui ex eis fuisse obtinuisse Aegyptum ait annis, xi. & quingentis. Post hæc autem regum thebaidis & alterius Aegypti factam dicit super pastores inuasionem & bellum maximum & longæuum eis illatum. Sub rege uero cui nomen erat Alis fragmutos uictos dicit pastores: & alteram quidem uniuersam Aegyptum perdidisse. Inclusos autem in locum habentem mensuram terræ ulnarum undecim milium. Cui loco nomen est Auarim. Hunc Manethon dicit omem maximo muro atque robustissimo circumdedisse pastores: quatenus & omnem possessionem munitam haberent simul & prædā suā. Filium uero alius fragmathoseos thumno sim dicit. Conatum quidem eos per obsessionem capere & fortiter cum quadringentis. lxxx. milibus armatorum eorum muris excubuisse. Cum uero obsessionem desperasset: pacta cum eis fecisse ut ægyptum relinquentes quo uellent innoxii omnes abirent. Illos uero his promissionibus impetratis cum omni domo & possessionibus non minus ducenta. xl. milia numero ex ægypto per desertum in Syriam iter egisse & metuentes assyriorum potentiam: tunc enim illi Asiam obtinebant in terra quæ nunc iudæa uocatur ciuitatem ædificasse: quæ tantis milibus hominum sufficere potuisset: eamque hierosolymam uocasse. In alio uero quodam libro Aegyptiacorum Manethon hanc ipsam gentem. i. qui uocabantur pastores in sacris suorum libris captiuos a scriptis rectissime dixit. Nam antiquis progenitoribus nostris pascere mos erat: & pascualem habentes uitam uocabatur ita pastores. Sed & captiuum non irrationabiliter ab ægyptiis fuisse: quoniam progenitor noster ioseph dixit ad regem ægyptiorum se esse captiuum: & fructes in ægyptum posterius euocauit rege præcipiente. Sed de his quidem in aliis examinationem subtilius faciemus. Nunc autem huius antiquitatis producam testes ægyptios rursusque quomodo se habeant uerba manethonis circa ordinem temporum aperte describam sic enim ait. Postquam

egressus est ex aegypto populus pastorum ad hierosolymam: expulsor eorum rex themusis regnavit post hæc annis. xlv. & mensibus. iiii. & defunctus est. Assumpsit regnum filius Chrebrofi annis. xlii. huius autem Amenosis annis. xxi. & mensibus. ix. Misris autem. xii. & mensibus. novem. Misranthus. xlv. & mensibus. x. Et misis autem novem & mensibus octo. Amenosis vero. xxx. & mensibus. x. Orus vero. xxx. sex & mensibus quinque. huius autem filia Accenchies xii. & mense uno. Rathonis vero frater novem. Accenchidis autem. xii. menses. iiii. Armes vero xiii. & mense uno. Armetis autem unum & menses. iiii. Armetismianus vero sexagita sex & menses ii. Amenosis. xx. & menses sex. Sed hostis autem equestrem & navale uirtute habens fratrem quidam Armen procuratorem aegypti constituit: & omnem ei aliam regalem contulit potestatem: tantummodo autem diademate uti prohibuit: & ne reginam matrem filiorum opprimeret imperavit & ut abstineret etiam ab aliis regalibus concubinis. Ipse uero ad cyprum & phoenicem & rursus contra Assyrios atque medos castrametatus uniuersos quidem alios ferro alios sine bello terrore magno uirtutis sibi subiegit. His uero felicitatibus eleuatus confidentius incedebat: orientales urbes ac prouincias subuertendo: multoque tempore procedente Armes qui in Aegypto fuerat derelictus omnia contraria quæ eum frater agere monuerat sine timore faciebat. Nam & reginam uiolenter abiecit: & aliis concubinis sine parcitate iugiter miscebatur: suusque ab amicis utebatur: & diademate: & rebellabat fratri. Is uero qui constitutus erat super sacra Aegyptia scribens librum Sed hosti direxit: & cuncta significans: & quia rebellaret ei suus frater Armes. Qui repente ad Pelusium destinavit: & proprium tenuit regnum. Prouincia uero uocata est ex eius nomine Aegyptus. Dicit enim quia cethos Aegyptus uocabatur. Armes autem frater eius Danaus. Hæc equidem Manethon. In palam uero est ex prædictis annis tempore computato: quia hi qui uocabantur pastores id est nostri progenitores ex aegypto liberati: ante tres & nonaginta atque trecentos annos hanc prouinciam inhabitare quam Danaus ad agros accederet: licet hunc antiquissimum Argui esse confidant. Duas igitur res Manethon maximas pro nobis Aegyptiis litteris protestatus est: primam quidem quia aliunde ad Aegyptum: Deinde gressus eorum exinde ita temporibus antiquissimum: ut poene mille annis bellum præcedat iliacum. In his autem in quibus Manethon non aegypti litteris: sed sicut ipse confessus est ex fabulis quorundam sine nomine quodam adiecto postea particulariter hæc redarguam ostendens ea sine uerisimilitudine esse mendacia. Sed uolo ab istis rursus migrare ad ea quæ apud phoenicas de nostro genere conscripta: & eorum testimonio declarata sunt. Itaque apud Tyrios multorum annorum publicæ litteræ: & conscriptiones diligentissime custoditæ ex his quæ apud eos facta & inuicem gesta notantur: quæ tamen memoria digna sunt. Inter hæc ergo conscriptum est: quia in hierosolymis ædificatum est templum a Solomone rege ante annos poene. c. xliii. & menses octo quam Tyrit carthaginem charcedonam fabricauere. Descripta uero est apud illos constructio templi nostri. Ironius enim Tyriorum rex amicus erat regis nostri Solomonis paternis amicitias ei deuinctus. Is ergo munificentiam suam exhibens ad claritatem fabricæ præbuit Solomoni auri quidem xx. & centum talenta. Incidensque pulcherrimam siluam in monte qui Libanus nuncupatur ad cameram destinavit ei. Quem redonauit quidem Solomon aliis quidem multis rebus sed etiam terra Galyleæ regionis quæ Zabulon uocatur. Præcipue autem eos ad amicitias sapientiæ concupiscentia conuocauit. propositiones enim soluendas alterutris dirigebant: & melior in his solomodo erat: & in aliis sapientior apparebat. Hactenus uero seruantur apud tyrios epistolæ multæ quas illi scribere ad inuicem: pro qua re liber est a me compositus litterarum a tyris directarum unde etiam testem producam dionem: quia apud phoenicum historias integerrime approbatus est. Igitur in phoenicis historicis hoc modo scribit. Abibalo moriente filius eius ironius regnavit: hæc partes orientales ciuitatis ampliauit & urbem potiorem fecit & olympi iouis templum destruens terræ coequans locum medium mœnibus urbis adiunxit: & aureis anathematibus exornauit. Ascendens autem in lybanum siluas incidit ad templorum ædificationem. Regem uero hierosolymorum solomonem misisse dicunt ad ironium quædam enigmata: & poposcisse ab eo solutionem adiucens: ut qui non posset discernere pecunia soluente persolueret. Confessusque ironium non se posse persolvere propositas questiones & multas pro expensis faciendis pecunias condemnatum. Deinde ad demonum quædam uirum tyrium propositas soluisse questiones: ipsumque alias proposuisse: quas si non solueret solomodo multas rursus pecunias ironio regi conferret. Dyon igitur hoc modo de prædictis testimonium perhibuit nobis. Sed post hunc producam quoque Menandrum Ephesium. Is enim singulorum regum actus conscripsit apud grecos & barbaros studens ex prouincialibus uniuscuiusque loci litteris historiarum ueritatem pandere. Scribens enim de his qui in Tyro regnauere: & deinde ueniens ad ironium Regem sic ait.

Moriente uero Abibalo successit in eius regno filius eius irōius qui uixit ānis. xxxiii. hic statuit
 locum ualde latissimum aureamq; columnam touis in templo reposuit: & ad situam lignorum
 proficiscens abscidit de monte qui Libanus appellatur ligna cedrina ad tegmina facienda tem-
 plorum. Desouensq; antiquiora tēpla sanum ædificauit Hercules. Fecit erectiorem mense pe-
 ritio: castrag; mouit aduersus Tyticeos minime tributa red dentes. Quos etiam subdēs sibi met
 denuo remeauit. Sub hoc fuit Abdemonus puer iuuenis qui semper parabolas superabat: quos
 solomodo Hierosolymorum rex destinabat: supputatur uero tempus ab hoc rege usq; ad cōstru-
 ctionem carchedonis hoc modo. Moriente ironio successit in eius regno. Balbacerus filius. Qui
 cum uixisset annis quadraginta tribus septem regnauit annis. Post hunc Abdarratus filius cum
 uixisset annis. xx. regnauit nouem: hunc filii nutrice eius. iiii. peremere. Quorum senior Metu-
 saltartus filius leastrati regnauit. Qui cum uixisset annis. xliii. regnauit annis. xii. Post hunc fra-
 ter eius Astarimus: & hic uiuens annis. iiii. & .l. regnauit annis nouem: & peremptus est a fratre
 pellethe: qui suscipiens regnum mensibus imperauit octo: cum uixisset ānis. l. Hunc peremit Ty-
 rhobalus Astarte sacerdos: qui cum uixisset annis quadraginta octo: regnauit annis. xxxii. huic
 successit badezodus filius. Qui cum uixisset annis quadraginta quinque regnauit sex. Huic suc-
 cessor factus est Mettinus filius: qui cum uixisset triginta duobus nouem regnauit annis. Huic
 successor fuit Pigmalion: qui annos egit in sua uita quinquaginta sex ex quibus. xl. tenuit princi-
 patum. Huius regni anno septimo soror Dido in Lybia ciuitatem ædificauit Carchedonam.
 Colligitur etiam tempus a regno ironi usq; ad ædificationem carchedonis annorum centum
 quinquaginta quinque: & mensium octo. Quam uero duodecimo anno huius regni in Hiero-
 solymis ædificatum est templum. Est ab ædificatione templi usq; ad constructionem carchedo-
 nis tempus annorum C. xliii. mensium octo. Testimonio siquidem phœnicum quid amplius
 oportet apponi? Cernit ipsa ueritas fortiter approbata & multo clarius apparet: quoniam præ-
 cedit constructionem templi progenitorum nostrorum ad prouintiam hanc aduentus. Cum
 enim eam uniuersam bello tenuissent: ruptum autem templum ædificare coepere: & hæc a parte ex
 litteris sacris etiam a me in antiquitate manifesta sunt. Nunc itaq; sunt dicenda ea quæ apud chal-
 deos noscuntur esse conscripta: & de nobis ad historiam sunt delata. Quæ multam habens con-
 cordiam cum nostris uolumnibus etiam de aliis rebus. Testis autem horum est Berofus uir gene-
 re quidem chaldeus: notus aut eis qui doctrinæ eruditioniq; congaudent. Quoniam de astrono-
 mia: & de chaldeorum philosophia ipse græcas conscriptiones exposuit. Igitur Berofus antiquis-
 simus secutus historias de facto diluuii: & hominum in ea corruptione sicuti mos est ita conscri-
 psit. Simul & de arca in qua generis nostri princeps erutus est: deuecta scilicet ea in summitate
 montium Armeniorum. Deinde scribens eos qui ex noe progeniti sunt: & tempus eorum adici-
 ens usque ad Nabulassarum peruenit Babyloniorum & chaldeorum regem: & huius actiones ex-
 ponens ait. Quemadmodum misit in ægyptum ad nostram terram filium suum Nabuchodonosor
 cum multa potentia: qui dum rebellantes eos inuenisset omnes suo subiecit imperio: &
 templum in hierosolymis concretauit: cunctumq; generis nostri populum auferens migravit
 in Babylonem. Unde ciuitatem contigit desolari annis. lxx. usq; ad cyrum regem Persarum. Di-
 cit autem quia tenuerit Babylonius ægyptum: Syriam phœnicem Arabiam: uniuersos priores
 chaldeorum Babyloniorum reges actionibus suis excellens. Ipsa uero uerba quæ Berofus protu-
 lit hoc modo dicta necessario proferenda sunt. Audiens autem pater eius Nabulassar: quia sa-
 trapa constitutus in ægypto & Syria inferiore & Phœnice rebellaret: cum non ualeret iam ipse
 labores ferre tribuens filio suo Nabuchodonosor ætate ualenti partem quandam exercitus sup-
 eum misit. Nabuchodonosor autem cum Satrapa desertore congressus prouintiam quæ ab ini-
 tio eorum fuerat ad proprium reuocauit imperium. Eodem uero tempore contigit patrem eius
 Nabulassarum cum ægrotasset in babylonia ciuitate defungi qui regnauit annis. xxi. Nabucho-
 donosor aut nō post multum tempus mortem patris agnoscens & negocia ægyptiaca disponēs
 reliquam prouintiam & captiuos iudeorum & Phœnicum atq; Syriorum qui in ægypto fue-
 rant commendans quibusdam amicis: ut cum magna uirtute & reliqua utilitate deueherentur
 ad Babyloniam Ipse cum paucis aggressus per desertum in Babyloniam uenit. reperiensq; cun-
 cta a Chaldeis dispensari: seruatumq; regnum ab optimatibus eorum. Dominus factus totius
 paterni principatus: captiuis quidem aduenientibus præcepit habitacula in oportunissimis ba-
 byloniæ locis ædificari. Ipse uero de belli manubiis templum belli & reliqua loca munificentis-
 sime nimis exornas: & antiquam ciuitatem & alteram extrinsecus adiiciens cogitans quatenus
 nequaquam possent obsidentes fluitium conuerrere: & ad ciuitatem accedere. Tres quidem in
 teriori ciuitate per circuitum porticus: tres uero exteriori constituit. Quorum alias ex costo

latere & bitumine; alias uero ex ipso latere fecit; & largissime muniens ciuitatem portasque diuina pulchritudine comens superedificauit in paternis regalibus; aliaque regalia celsitudinem illorum multo ualde præcedentia. Quorum ornatum exponere ualde longissimum est. Veruntamen sciendum quoniam hæc maxima atque superba ultra credulitatem rei sunt. Perfecta diebus quinque & decem. In his ergo regalibus lapideas munitiones cellas edificauit; & aspectum nostris similem reddens; etiam ex arboribus uniuersis plantationes exhibuit. Fecit quoque horum quod suspensibile uocabatur; eo quod eius desideraret huiusmodi qualitatem nutritam in mediæ locis. Hæc itaque retulit de prædicto rege; & multa super hæc in libro chaldaicorum; in quo culpatores graecos quasi unam arbitratos a Senniramide Assyriam Babylonem edificatam; & mira opera ab illa circa eam fuisse constructa falsè conscripisse dicens & ipsa quidem chaldeorum conscriptionem si dedignam pudori existmandum est; quando cum archius phoenicum concordare uidentur; quæ ab Berolo conscripta sunt de rege Babyloniorum. Quoniam & Syriam & uniuersam phoenicem ille subuertit. In his quoque consonat & Philostratus in historiarum dum Tyriæ meminit obfessionis; & Magasthenis in quarto indicorum; ubi declarare contenditur prædictum regem Babyloniorum Herculem fortitudine & actuum magnitudine præcessisse. Dicit enim eum & maximam Lybiæ partem & Heberiam subuertisse. Quæ uero de templo Hierosolymorum relata sunt; quia & concrematum est pugnantibus Babylonis; & cepit rursus edificari Cyro tenente Asiæ principatum. Ex dictis Beroli declaramus. Sic enim in tertio libro dicit. Nabuchodonosor itaque postea inchoauit prædictum murum incidens in languorem de uita migravit; cum regnasset annis tribus & xl. Huius regni dominus est effectus filius eius; & Helmaradochus propter iniquitates & luxurias passus insidias a marito sororis suæ niriglistoris peremptus est; cum duobus regnasset annis. Quo defuncto sumens regnum qui ei fecit insidias Niriglistoris annis regnauit quattuor. Huius filius Laborosardochus principatum quidem tenuit puer existens mensibus nouem. Insidias uero passus eo quod nimis appareret malorum esse morum ab amicis extinctus est. Hoc itaque pereunte cōuenientes hi qui fecerant insidias illicommunitè regnum imposuere nabonido cuidam qui erat ex babylone ex eadem gente. Sub hoc muri circa fluuium babylonice ciuitatis ex latere cocto & bitumine sunt ornati. Cuius regnum eius esset in anno septimodecimo constitutum; egressus Cyrus ex perside cum multa uirtute uniuersam asiam subuertens impetum fecit ad babyloniam urbem. Sentiens autem Nabonidus inuasiouem eius; & occurrens cum exercitu suo; atque congressus pugna uictus & cum paucis fugatus inclusus est in borsipensium ciuitate. Cyrus autem babyloniam comprehendens & deliberans exteriores muros deponere ciuitatis; eo quod nimis uideretur munita; & esset ad capiendum ualde difficilis; reuersus est ad borsipum nabonidem instanter expugnaturus. Nabonide uero obfessionem non ualente perferre; sed primitus supplicante usus clementia cyri; & dans ei habitaculum in carcamone; expulit eum a babylone. Nabonidus itaque reliquum uitæ tempus in illa provincia conuersatus est. Hæc concordant cum nostris. Scriptum namque inter eis est quia nabuchodonosor octauodecimo regni sui anno templum nostrum ad desolationem usque perduxit; & fuit exterminatum annis septem. Secundo uero anno regni cyri fundamentis depositis rursus secundo regni dari anno perfectum est. His prolatis adiciam etiam phoenicum historiaras; non enim probationum abundantia relinquenda est; est enim dinumeratio in illis annorum sic enim habent sub rege rhobalo. Nabuchodonosor obsedit tyrum annis tribus & decem. Post hunc regnauit bahal annis decem. Post hunc iudices constituti sunt; & iudicare idem. Hæc nibalus nabalsei mensibus duobus. Chelbiladdei mensibus decem. Abalus pontifex mensibus tribus. Mittinus & gerastratus abdilimi iudices annis sex; inter quos regnauit balatorus anno uno; quo moriente mittentes euocauere meralum ex babylone; & quattuor regnauit annis. Eo quoque moriente euocare fratrem eius ironium; qui regnauit annis xx. Sub hoc cyrus persarum habuit potestatem. Quapropter omne tempus est annorum lxxii. & mensium trium. Septimo siquidem anno regni sui nabuchodonosor cepit obsidere tyrum. Quartodecimo autem anno regis ironii cyrus persæ tenuit principatum. Consonat igitur quæ de templo scripta sunt a chaldeis; ac tyris cum litteris nostris. Manifestum uero & sine contentione testimoniū est de prædicta nri generis antiquitate & hi siquidem qui non ualde cōcedunt sufficere iudicio quæ promissa sunt. Oporteret autem non credentibus barbaricis conscriptionibus; sed solis graecis fidem habere esse dicentibus. Adhuc multos exhiberet testes etiam graecos sciētes nrm genus; & opportuno tempore eorum habentium mentionē. Pythagoras igitur famius cum sit antiquus quidē ætate sapientia uero & diuina pietate philosophos omnes excellens; non solum quæ nostra sunt agnouisse manifestum est sed etiam relatus ea ex multis apparet. Et eius quidem conscriptio nulla reperitur. Multi tamen

de eo retulere: quorum insignior est hermippus uir circa omnem historiam diligentissimus indagator. Refert itaque in primo pythagoræ libro: quia pythagoras una confabulatorum suorum de iuncto nomine calciphonte genere crotoniate. Illius animam dicebat secum degere die noctuque: & quia præciperet ut non transiret de loco unde asinus onus portaret & ab aqua ferulenta semetipsum abstinere: & ab omni blasphemia recederet. Deinde sequitur: hæc autem agebat atque dicebat iudeorum & tharcesium opiniones imitatus ac transiciens. Dicitur enim quia uere ille uir multas iudeorum leges in suam transtulit philosophiam. Fuit autem etiam per ciuitates non ignotas olim gens nostra & multarum nationes ad quos transit etiam zelum eius habuerit. Quod manifestat theophrastus in his quæ scripsit delegibus. Ait enim quia prohibent tyriorum leges peregrino sacramento iurare. Inter sacramentum quibusdam aliis etiam iusiurandum quod corbam appellatur enumerat: & apud nullum hoc inuenitur iuramentum: nisi apud iudeos solos. Quod interpretatur ex hebraica lingua significat enim donum. Verum neque herodotus alicarnassæus nostram ignorauit gentem. Sed quodammodo eius meminisse cognoscitur. De colchis enim referens in secundo libro sic dicit. Solum autem inter omnes colchi & ægyptii & æthyopes uerenda ab initio circumcidunt: phœnices uero & syri in palestina qui consueverunt hoc ab ægyptiis didicisse. Syri autem qui circa thermedontem & parthemium fluuium commorantur & Astygitiones à Cholchis dicuntur nuper didicisse. Hi iamque sunt inter homines soli qui circumciduntur: & isti sicut ægyptii facere uidentur. De ægyptiis autem & æthiopibus dicere non possum: utrum alteri ab alteris didicere. Dixit ergo Syros qui in palestina sunt circumcidi. Omnium autem qui habitant Palestinam soli iudei circumciduntur. Quod de eis agnoscens: & Cyrillus antiquus poeta meminit hoc modo degente nostra dicens. Quia castrametati sunt nostri maiores cum Xerxe persarum rege apud Helladam: & dinumerans uniuersas gentes: nouissimam nostram posuit: ita dicens. Postremum uero transibunt genus mirabile uisione: linguam quidem plenissimam opere proferentes. Habitantes autem in solis montibus: ubi palus amplissima est. Iuuenes capillis sub rotunditate detonsis super equos erectos habentes uultus: & quasi fumo ficatos. Palam ergo est sicut arbitror: quia nostri meminerit: eo quod & montes in nostra regione sunt constituti in quibus habitamus. Et palus qui dicitur Asphaltis id est bituminalis. Hæc enim inter omnes palus in Syria latior atque maior est. Et Cyrillus quidem cum ita meminerit iudeos scissos dignoscitur: quem quilibet legerint admirantur. Non calumnioli grecorum: sed sapientia summa conspici cui. Clearchus enim Aristotelis discipulus: & ex peripato philosophorum nullo secundus in primo libro de somno dicit Aristotelem doctorem suum de quodam uiro iudeo ita referre: & ipsi Aristoteli eundem sermonem ascribit. Quod ita conscriptum est. Sed alia quidem longum est dicere. Quæ non habere potuerant illius admiratione quadam atque philosophiam occidi operæ præcium est referre. Et Hyperochides uenerantur inquit audire desideramus uniuersi. Porro secundum præcepta Aristotelis inquit rhetorica eius genus primitus transeamus ne reluctemur doctoribus præceptorum. Dic inquit Hyperochides ita si placet. Ille igitur genere quidem iudeus erat ex inferiori Syria. Qui sunt ex propagine philosophorum indorum: uocantur ut aiunt philosophi. Apud indos Calani: apud Syros autem iudei nomen accipientes a loco. Locus enim ubi habitant appellatur Iuda. Nomen uero eorum ciuitatis ualde difficile est. Vocant enim eam nomine Hierosolymam. Is igitur homo multos hospicio respiciens: & de superioribus ad marina descendens gratissimus erat non solum eloquio: sed etiam animo. Et tunc nobis degentibus apud Asiam quum diuinus homo uenisset ad ea loca confabulari cepit nobiscum: & cum aliis scholasticis eorum sapientiam tentans. Cunque multi eruditum congregarentur tradebat potius aliquid. Habebat hæc ait Aristoteles apud Clearchum: & super hæc multam ac mirabilem continentiam. Iudei uero in cibis & castitate harrant. Licet autem uolentibus hæc ex ipsis lectione cognoscere. Ego enim refugio. plusquam decet inferere. Clearchus siquidem facta digressionem cum aliud propositum haberet nostri generis ita meminit. Hecateus autem abderita uir philosophus simul: & circa actiones industrius cum alexandro rege nutritus. & cum Ptolomæo lago commoratus non transitorie: sed de ipsis iudeis conscripsit librum. Ex quo uolo capitulariter unum eorum quæ ab eo sunt dicta perturrere. Sed primitus tempus ostendam. Meminit enim belli quod circa Gaium ab Ptolomæo gestum est contra Demetrium quod utique contigit. undecimo quidem anno post mortem Alexandri Olympiade uero septima & decima atque centesima sicuti refert Castor: adiiciens ei hanc olympiadem dicit: sub hac Ptolomæus Lagus uicit in gazabello Demetriū antigoni qui uocabatur obsessior. Alexandri uero profitemur uniuersi ceterissima & quartadecima olympiade fuisse defunctum. Palam ergo est: quia & secundum illud tempus: & sub Alexandro genus florebat nostrum. dicit igitur Hecateus: quia post Gaii bellum Ptolomæus

locorum quæ sunt circa Syriam dominus est effectus. Et multi hominum cognoscentes mansuetudinem & clementiam Ptolomæi cum eo proficisci ad Aegyptum & rebus cōmunicare uoluerunt. Quorum unus inquit erat ezechias pontifex iudeorum: homo ætate quidem quasi sexaginta & sex annorum. Dignitate uero apud contribules maximus & animo sapientissimus: potētissimus ad dicendum & circa causas sicut nullus alter expertus, dicit etiam omnes sacerdotes iudeorum qui decatas accipiunt & uniuersa in cōmuni gubernant: circa mille & quingentos existere. Rursum autem prædicti uiri faciens mentionem inquit homo hunc honorem gerens & assuetus esse nobiscum: assumens aliquos suorum differentiam cunctam exposuit: & habitationem suā & cōuersionē quam scriptā habebat piter indicauit. deinde palam facit hecateus quæles circa leges existimus: & quia omnia sustinere: ne transcendamus eas eligimus: & hoc esse optimum indicamus. Dicit igitur hæc & mala sapius ab aegyptiōibus audientes & omnes cōmulsionum uim passus: a perlicis regibus & satrapis non possunt mente mutari. Sed cum magna exercitatione de his præcipue omnibus respondere parati sunt. Perhibet autem etiam indicia fortis animi circa leges non parua dicens alexandro quondam in babylone constituto: & uolente belli templum quod corruerat renouare: cunctisque militibus similiter stercorea portare præcipiente solos iudeos hoc facere nō fuisse perperitos: sed etiam multas sustinuisse plagas: & detrimenta pertulisse non modica: donec eis ignoscere rege securitas præberetur. Qui dum ad prouinciam inquit propriam reuersi fuissent: templa & altaria fabricata omnia destruxere. Et pro aliis quidem multa satrapæ exoluere: pro aliis uero ueniam consecuti sunt ad ciuitatem: quoniam iustitia apud eos mirabilis est: & quia gens nostra fuit multorum hominum numero copiosa. Sed multa quidem millia nostrorum migrantes in babyloniam per se priuatus collocarunt. Non parua etiam morte alexandri in ægyptum & phoenicem sunt translata: propter seditionem in syriam factam: idem itaque uir & magnitudinem prouinciæ quam incolimus pulchritudinemque narrauit. Poene decies trecenta millia inquit integra terræ optimarum uberrimæ ualde prouinciæ possidere noscuntur. Iudeæ namque huius est amplitudinis & quia etiam ciuitatem ipsam hierosolymorum spaciosam: & maximā olim inhabitamus: & ciuorum multitudine copiosam: nec non & templi constructione idem ipse sic refert. Sunt autem iudeorum in aliis quidem multæ munitiōes per prouinciam atque uici. Vna uero ciuitas munitissima habens præcipue circuitū quinquaginta stadiorum in qua commorantur hominum circa centum & quingentam millia nō mine hierosolyma. Est autem in ipsa medietate ciuitatis lapidea quadriporticus centū per circuitum cubitorum habes etiam duplices ianuas. Quo ara est quadrianguli figuratione composita ex lapidibus nō dolatis: sed collectis atque iacentibus unū quoque latus uiginti cubitorum latitudinē habens: altitudinē uero decē. Et circa eam maxia fabrica ubi altare est constitutū & candelabra utraque aurea duo talentorum pondus habentia: & inextinguibile lumē noctibus & diebus. Simulacrū uero aut aliquod anathema ibi nequaquam est nec ulla plāratio. Nullus ibi ueluti lucus aut aliquid huiusmodi. Habitant autem in eo & noctibus & diebus sacerdotes quasdam purificationes agentes: & omnimode uinū nō bibentes in templo. Super autem quia & cum alexandri regis successoribus postea castrametati sunt. Testat hoc modo dicens ea quæ cognouerit a uiro iudeo in expeditione constituto. Cuius uerba hæc habentia declaratur. Ait enim. Me siquidem eunte ad mare rubrū una secutus est quidam cum aliis equestrium iudeorum nos deducendum nomine. Mossolamus uir efficax animo bellator super omnes arcarios: & indubitanter græcos & barbaros ualde præcipuus. Is igitur homo properantibus multis pariter & quodam uate ab ipso auguriū capiente & petente: ut cuncti starent. Interrogauit cur sustinerent omnes. Ostendente uero ei uate auē quæ intuebatur atque dicente. Quasi quidem expediret eis ut sustinerent omnes si staret auis. Si ergo surgens antea euolaret procederent. Si uero post tergū iret: recedere cūctos oportet. Rursum tacens arcūque trahens sagittas emisit: & auem percucies interemit. Indignatibus uero uate: & quibusdam aliis & maledicentibus ei. Quid furitis inquit mali dæmonii auē sumentes in manibus hæc enī suā salutē nesciens de nostro itinere nobis salubritatē potuit indicare. Si cni præscire futura ualuisse: in hūc locū nequaquam uenisset: metuēs ne sagitta a Mossolamo iudeo periret: sed & ad eius testimoniā iam quidē quiescāt. Facile namque est uolentibus librū ipsū legere: & hæc apertius inuenire. Nō uero me pigebit Agatharchidē introducere. Licet homo minime malus: & ei uisū ē nobis detraxisse uideat. Is enī narras de Stratonice quēadmodū uenit quidē ex Syria de Macedonia ad uirum suum Demetrium derelinquens Seleuco autē uxorem eam ducere non uolente quod illa sperabat. Exercitu eius in Babylonia posito circa Antiochiā bella mouit. Deinde quō reuersus est rex antiochia capta i seleucia Metulla fugiens: cū posset scipiam uelocius iterinere somno phibita ne faceret: capta atque defuncta est. Hæc ergo prædicens Agatharchides & derogans superstitio-

nis stratonice utitur inditio generis nostri præscribens. Qui uocentur iudæi habitant omnium
munitissimam ciuitatem quam uocant hierosolimam provinciales solent. Hi uacare cōsue-
septima die: & neque arma portare in prædictis diebus: neque terræ culturam contingere: neque
alterius cuiuspiam curam habere patiuntur. Sed in templis extendentes manus adorare usque
ad uesperam soliti sunt. Ingreddente uero in ciuitatem Ptolomæo lago cum exercitu & multis
hoibus dum custodire debuérunt ciuitatem eis stultitiam obseruantibus, provincia quidem do-
minum suscepit amarissimum. Lex uero manifesta est unam naturam habere solennitatem: hu-
iusmodi auté casus præter solos illos alios docuit uniuersos. Vt tunc ad somnia & opiniones quæ
tradebantur de lege hic confugiant. Dum circa res necessarias ratio nihil ualet humana. Hoc
quidem Agatharchidi uidetur esse ridiculum. Eis autem hæc examinatur integritas: apparet ma-
gnum: & præcipua laude dignissimum: si & saluti & patriæ quidam custodiant legum pietatem
que diuinam proponere concupiscant. Quia uero non ignorantes quidam conscriptorum gen-
tem nostram: sed propter quasdam aut alias causas non salubres memoriam nostri nunc relin-
que. Hoc inditium me arbitror esse prædicturum. Hieronymus enim qui de successoribus con-
scripsit historiam: ipse quidem tempore quo Hecateus fuit: & amicus existens regis Antigoni Sy-
riæ præsidebat. Verum & Hecateus quidem etiam librum conscripsit de nobis. Hieronymus
autem nequaquam nostri historiam meminit: licet poene in ipsis locis nutritus esset in tantum
uoluntates hominum differebant. Alio nanque placuit studium habere memoria dignum. Ali-
um uero omnino circa ueritatem quædam passio cernitur obscurasse. sufficiunt tamé ad cōpro-
bationem antiquitatis nostræ Aegyptiorum & Chaldeorum atq; Phœnicum historiarum: & super
illis Græcorum pariter conscriptiones. Adhuc enim super ea Theophilus & Theodorus & Ma-
naseas & Aristophanes & Hermogenes & Eæmerus & Cinus & Zopirion & multi quidam alii
simul. Non enim ego omnibus libris incubui: non transitorie nostri facere mentionem. Plu-
rimi nanque prædictorum uirorum ueritatem quidem antiquarum causarum frustrati sunt: qua
lectioni sacræ nostrorum non incubuere librorum. Communiter tamen de antiquitate testa-
ti sunt: pro qua nunc referre proposui Phaleteus autem Demetrius & senior Philon & Eupole-
mus non multum ueritate frustrati sunt: quibus dari ueniam dignum est. Non enim inerat eis
ut nostras litteras possent omni scrupulositate sequi. His ita dictis unum ad hunc mihi capitu-
lum est relictum ex his quæ in principio libri posui. Quatenus derogationes & maledicta: qui-
bus utuntur quidam contra genus nostrum falsas ostendam & conscriptoribus eorum testibus
utar quando conscribentes hæc contra semetipsos locuti sunt talia. Quia uero multis aliis hoc
euenit propter quorundam uesaniam arbitror intelligere. Mens qui uoluerit historias ipsas per-
currere. Quædam igitur gentium & gloriosissimarum ciuitatum sordare nobilitatem & con-
uersationi detrudere tentauere. Theopompus quidem atheniensium lacedæmoniorum uero py-
locratæ. His autem tripodem perdurabilem conscribens. Non enim Theopompus hoc fecit si-
cuti quidam putant etiam thebeorum momordit urbem. Multi uero nec non & timeus in histo-
riis de prædictis & de aliis blasphemauit. Et hoc præcipue faciunt quando gloriosissimi in aliqua
parte calumniantur. Quidam propter inuidiam atque maliuolentiam: alii uero propter uerbo-
sam nouitatem memoria se dignos fieri iudicantes: & apud stultos quidam nequaquam hac spe
fraudentur. Qui non salubre noscuntur habere iudicium: multas uero eorum miseras condem-
nabunt. Blasphemiarum uero in nos sæpe gestarum huiusmodi causa est. Volentes ægypti præ-
stare aliquibus ueritatem corrumpere tētauerunt. Et neq; aduentum in ægyptum nostrorum pro-
genitorum sicuti contigit sunt confessi. Nec rursus egressum cum ueritate dixere: multasq; cau-
sas odii ac inuidiæ pariter habuere. Principio quidem quia in eorum regione nostri progenito-
res potentes effecti sunt. Vnde regressi ad propria denuo fuere felices. Deinde horum aduersitas
multas inter eos fecit inimicitias. In tantum differente nostra pietate extra solennitates illorum
quantum dei natura animalibus irrationabilibus sine dubitatione distinguitur. Communis na-
que apud illos ritus est alios arbitrari deos: seorsum non singuli solent diuersis ea muneribus ho-
norare. Vani ac fatui omnes homines & ab initio uti de his malis opinionibus consueuerunt. Et pro-
pterea nequaquam imitari nostram honestatem de diuina ratione poruere. Videntesq; multos
nostram zelari conuersationem inuidiam habuere: & ad tantam fatuitatem ac pusillanimitatem
quidam eo perducti sunt: ut non eos pigeret: etiam contra antiquas suorum conscriptiones aliqua
dicere. Quod cum hoc faciunt sibi metipsis aduersus conscribere passionē cæcitatē ignorauere.
In uno tamen & maximo uiro uerbum meum statuam: quo usus sum ante paululum nostræ an-
tiquitatis teste. Manethon itaque qui ægyptiacam historiam ex litteris sacris se interpretatum
sum pollicitus est prædicens nostros progenitores cum multis millibus in ægyptum aduenisse

cremum incolas subiugasse. Deinde ipse confessus est: quia posteriori tempore amittentes eam
provinciam: eam nunc iudaea uocatur obtinuerunt: & edificantes hierosolimam: construxerunt
templam. Et usque ad hoc conscriptiones secutus est antiquorum. Deinde præbens sibi met po
testatem: cum utique uideatur scribere ea quæ in fabula sunt atque dicuntur: incredibilia tier
ba de iudeis inferuit: uolens permittere nobis plebem ægyptiorum leproforum aliorumque Jan
quentiam. Quod sicut ait abominatione ex ægypto fuga dilapsi sunt. Amenophin est rex ad
iunctus quod est salutaris nomen. Et propterea tempus regni eius nequaquam diffinire præsumpsit
eum aliorum regum omnes annos perfecte protulerit. Hinc itaque quidam annexi fabulas pœne obli
tati: qui egressum pastorum ab hierosolyma ante quingentos decem & octo annos factum esse
protulerat. Thémulis enim erat rex quando egressi sunt. Et ab hoc tempore regum qui postea
fuerunt anni sunt. ccc. lxxviii. usque ad fratres nomine Sethonem & Hermetum: quorum Setho
nem quidem ægyptium: Hermetum uero Dencum denominatum: quem expellens inquit. Se
thon regnauit annis quinquaginta & nouem. Et post hunc senior scilicet Tapis annis sexaginta
sex. Ante tantos igitur annos egressos ex ægypto patres nostros caesi sunt. Deinde Amenophin
adiiciens regem hunc confiteretur: & deorum fuisse contemplatorem sicut Osorem quendam pri
orem regum: & implexisse desiderium enim nominis sacerdotem. Idem Amenophin natum ex
matre Papiro: qui uidebatur quasi diuina participari natura. Et secundum hæc sapientiam hæc ha
bere præscientiam futurorum. Et dixisse regi hunc uniuocum enim: quia posset uidere deos: si
provinciam a leprosis & alijs macularis hominibus purgare contenderet. In quo letatum regem
omnes dixit corpore debiles ex ægypto congregasse & fecisse multitudinem numero octuagin
ta. Hosque ad sectiones lapidum in partem nili orientalem misisse: ad hoc esse efficiendum. si
mul & alios ægyptios quibus hoc erat iniunctum fuisse autem quosdam inter eos etiam rati
onabilium sacerdotum lepra perfulos ait. Amenophin uero illum sapientem diuinumque ui
rum refert timuisse: & circa semetipsum: & apud regem deorum uulcanum ut aperte suaderet eis
uiri fieri: sed iecisse quoniam auxiliarentur quidam macularis hominibus & ægyptum obtine
rent tredecim annis. Et hæc eum non quidam præsumpsisse regi dicere: sed ex his omnibus
conscripsum reliquisse librum: & per semetipsum & apud regem: & propterea regem in anxietate
tem maximam peruenisse pro iudeis: his uerbis hæc refert. His itaque rogatus rex ut ad requi
em & tutamen eorum secerneret ciuitatem. Desertam urbem quæ tunc fuerat pastorum nomi
ne Auarin præbuit eis. Est autem hæc ciuitas secundum theologiam antiquam ualde præcellsa.
Porro illi in hanc ingressi & locum hunc ad resultandum habentes. Opimum ducem sibi met
quendam Helio: olitarorum pontificum Osaphicha constituit: & huic se obedire in omnibus
iurauerunt: ut ille primum quidem eis legem posuit: ut neque deos adorarent: neque ab sacris ani
malibus quæ præcipue festina apud ægyptios erant: se penitus abstinerent: nullique copularen
tur nisi cum quibus iusiurandum habere uidebantur. Hæc autem sentiens: & alia plura maxie
ægyptiorum consuetudinibus inimica præcepit multo opere muros edificari ciuitatis: & ad bel
la præparari contra Amenophin regem. Ipse uero assumens secum etiam alios sacerdotes & ma
culatorum quosdam: misit legatos ad pastores qui uidebantur a Thethmuse rege depulsi: ad Hiero
solymorum urbem causas suas & aliorum qui simul fuerat ex honorati: significans & poscens:
ut pariter contra ægyptum castrametarentur: promissitque eos fore uenturos. Primum quidem
in Auarin progenitorum suorum provinciam: & necessaria populis abundantius exhibenda: pu
gnaturos autem opportuno tempore: & provinciam facillime subdituros. Illi uero lætitia cu
mulati omnes alacriter usque ad ducenta millia uiros: pariter sunt aggressi: & non post mul
tum ad Auarin usque uenere. Amenophis autem ægyptiorum rex: dum illorum audisset inua
sionem: non negligenter uulneratus est. Dum recordaretur quod ei prædixerat Amenophis
papie. Et primum quod congregans ægyptiacam plebem. Facto consilio cum principibus eorum ani
malia sacra: & quæ præcipue sacerdotibus honorabantur ante præmisit & sacerdotibus parti
culariter iussit: ut simulacra eorum caute celarent. Filium uero Sethonem qui etiam Rameffi
a rapso patris nomine uocabatur. Cum quinque esset annorum apud suum commendauit ami
cum. Ipse uero transiens cum alijs ægyptijs usque ad trecenta milia uirorum bellatoribus uiris
occurrere congressus non est: putans enim semetipsum contra deum pugnare. Post tergum
reuersus uenit ad Memphin: & sumens apine talia sacra mox in æthiopiam cum uniuersis
nauibz & multitudine uenit ægyptiorum. Per gratiam nanque erat ei subiectus ægyptio
rum rex: quia suscipiens etiam populum uniuersum præbuit alimenta hominibus necessaria: quæ
provincia ministrabat. Et ciuitates ac uicos .xiii. quatenus eis qui fuerant deducti ad fines ægy
ptios: & in æthiopia quidem hæc gesta sunt. Solymita uero descendentes cum uiris polluit

ægyptiorum sic pessime hominibus usi sunt: ut eorum victoria esset nimis pessima. His qui tunc eorum impietates inspiciebantur: non solum etenim ciuitates & uicos cōcremauere sacrilegia facientes: & deorum idola deuastantes: sed etiam ipsa sacra animalia quæ uolebantur crudelissime dissecperunt. Per prætores & occisores horum sacerdotes atque prophetas esse cogentes quos etiam expellebant nudos. Dicitur itaque quia conuersationes & leges eis composuit. Sacerdos quidam genere Heliopolitis nomine Orsaphas uocatus ex nomine Osireos heliopolitani dei quod dum conuersus fuisset ad hoc genus mutauit nomen: & uocatus est Moyses. Quæ uero ægyptii de iudeis proferunt hæc sunt. Sed & multa breuitatis causa prætereo. Dicit autem rursus Manetho quia postea amenophis ex ægypto digressus est: cum magna uirtute simul & filius eius Ransis: & ipse habens magnum exercitum. Et congressi contra pastores atque pollutos uicerunt eos usque ad syriæ fines. Hæc equidem & huiusmodi manethon conscripsit. Quia uero anilia loquitur deliramenta atque mentitur: aperta ratione monstrabo illud primo distinguens quod postea alterna gratia referendum est. Is enim concessit nobis atque professus est eo quod ab initio non fuerit ægyptii genere sed extrinsecus illuc aduenissent: & ægyptum obtinuissent: & ex ea rursus egressi sunt nostri progenitores: quia uero nobis postea permixti non sunt. Aegyptii corpore debilitati: & quia ex his non fuit Moyses qui populum eduxit ex ægypto: sed ante multas generationes extitit per ea quæ ipse dixit conabor tendere. Primam itaque causam posuit figmenti risibilem. Rex enim inquit Amenophis concupiuit uidere deos: quos putas siquidem quia apud eos solennes erant: bouem & hircum & crocodillos & canicatos uolebat aspicere. Cælestem autem quomodo poterat: & cur hoc habuit desiderium. quia utique & prior enim rex alter hos uiderat. Ab illo ergo audiens qualis essent & quemadmodum eos uidisset: noua nequaquam agebat arte: sed forte sapiens erat ille uates: per quem hæc rex posse agere confidebat: quod si ita fuisset: quomodo impossibilitatis concupiscentiam non præsciuit: non euenit quod uoluit. Proinde quam rationem habere potuit: ut propter seminemibrios aut leprosos ei inuisibiles essent. Dum irascuntur enim propter impietates: non propter corporum diminutiones. Deinde tam multa milia leproforum & male habentium una pœne hora quomodo fuit possibile congregari: aut quomodo rex non obediuit uati. Ille namque præcepit debiles ægyptios exilio deportari. Hi autem eos ad sectiones lapidum destinauit tanquam operariis indigens: & non purgare prouinciam uolens. Ait autem eo quod uates qui dum semetipsum perimerit præuidens eorum iram & quæ erant in ægypto futura: & conscriptum librum regi reliquit. Proinde ab initio uates etiam suum interitum non præsciuit: quomodo nunc repente regi contradixit uolenti uidere deos quam quod se ipse perimere festinabat. Quod uero inter omnia est stultius uideamus. Audiens enim hæc inquit: & de futuris iam metuens. Debiles illos ex quibus ægyptum purgare debuerat: neque tunc de prouincia protulit: sed rogantibus eis sicut ait: ciuitatem dedit dudum a pastoribus habitatam quæ uocabatur auarin. Ad quam congregati principem inquit degere ex sacerdotibus Heliopolitanis qui eis ex posuit: ut neque deos adorarent. Neque ad ægyptiacæ festiuitatis animalibus abstinerent sed omnia perimerent atque consumerent: nulli penitus miscerentur: nisi eum quibus coniurati esse uidebantur: & iureiurando multitudinem obligatam: quatenus in eis legibus perdurarent. Auarin ciuitatem munitam contra regem dicit eos bella sumpsisse. Adiecit autem subiicit quia misit hierosolymam rogans illos pro auxiliis exhibendis: & daturum auarin compromittens quæ foret ex hierosolymis egredientibus exire maiorum: & ex qua procedens omnem ægyptum obtinerent. Deinde subiugit illos quidem uetus secum ducentis milibus armatorum. Regem uero Amenophin ægyptiorum cum non cessaret repugnandum deo: mox ad æthiopiam refugisse & Apinam cum alijs sacris animalibus deuexisse. Hierosolymitis uero inuasionem facta & ciuitates depopulatas: & templa cōcremasse: & equestres permisisse refert. & nulla iniquitate aut opere iniquitatis abstinuisset. Quod uero conuersationem & leges eis exhibuit. Sacerdos inquit erat genere Hieropolitis nomine Arisphas uocatus ab appellatione Osireos heliopolitani dei. & mutato nomine dictus postea Moyses Tertio decimo uero inquit anno Amenophin postquam regno pulsus est ex æthiopia profectum cum multa milia dicit: & congressum contra pastores atque pollutos habita consuetudine uicisse. Et multos interficientem usque ad fines syriæ persecutum. In his iterum non intellexit si uerisimilitudine se mentiri leprosum: namque & cum eis ait multitudo collecta debilem. Licet primitus irasceret regi circa se utique talis facienti secundum præmonitionem uatis. Tamen cum a sectione lapidum sunt egressi: & prouincia percepere omnes circa eum mitiores effecti credendi sunt. Porro si adhuc & illum odio habebant seorsum magis insidiari potuissent non circa omnes bella committere sed scilicet plurimi existentes multorum illic cogitationes haberet. Proinde et si contra homines pugnare decreuere: non tamen contra deos impietatem gerere præsumebant:

nec contraria suis agere legibus in quibus inscripti esse noscuntur. Oportet itaque nos Manethoni gratias agere: quoniam huius iniquitatis principes dicit. Non eos qui ex Hierosolyma sunt egressi: sed illos ipsos ægyptios esse probat & maxime sacerdotes atque iusiurandi uinculū illogæ multitudine conuenisse. Illud autē quomodo nō irrationabile est. Nec pericula belli participatus est: sed misere maculatos ad Hierosolymam: & ab eis solatia poscerent: maxima stultitia nō illorum: sed hæc singentis ostenditur. Iste namque etiam nomen positum ciuitati.

id est a templorum spoliatione præsumpsit edicere. Et hoc postea fuisse mutatum. Miranda res: quia posteris quidem turpe fuit tale nomen & odiosum. Ipsi uero qui fundauere urbem ornare semetipsos etiam uocabulo credere. Hic autem fortissimus uir multa detractionis imperitia nō intellexit quia Hierosolymi nō idem uoce iudaica quod græca significat. Quid ergo amplius quilibet dicere contra mendacium imprudenter expositum. Sed quoniam congruam iam magnitudinē suscepit hic liber: aliud faciens principium: cætera præsentis operis explanare tentabo.

Phlauri Iosephi de antiquitate iudæorū ad Epaphroditū. Liber .II.

Riori quidem uolumine charissime mihi Epaphrodite de antiquitate nostra monstraui Phœnicum & Chaldeorum Egyptiorūque litteris satissaciens ueritati: multosque græcorum conscriptores adducens. & meam e diuerso disputationem aduersus Manethonem & Chæmonem & alios quosdam exhibui. Nunc autem inchoabo reliquos arguere: qui contra nos aliqua conscribere. Impulsus enim sum contra appionem respondere grammaticū si tum assumi hoc oportet officium. Horum igitur quæ ab eo conscripta sunt: alia quædam similia sunt dictis aliorum: alia ualde frigida. Plurima uero quandam tantum modo detractionem habentia: & multam: ut ita dixerim. ineruditi probationem tanquā ab homine composita &

moribus praua & totius uitæ suæ temporibus importuna. Quia uero multi hominum propter stulticiam suam his potius sermonibus capiuntur: quā illis quæ multo studio conscribunt: & de rogationibus quidem gaudent: præconiis uero mordentur: nihil horum nouit indoctus. Illud quoque quod seminari dicit: quo cum iudæi essent. Alexandrini uocati sunt similis inscientiæ esse. Omnes etenim: qui ad coloniam aliquam deuocantur: & plurimum alterutris genere differunt: ab ædificatoribus appellationem accipiunt. Et quid opus est de aliis dicere: nostrorum enim ipsorum hi: qui antiochiam inhabitant antiocheni nominantur. Ius enim ciuium eis dedit conditor peuleus. Similiter & qui in epheso commorantur in licaonia cū ciuibz exinde natis uni uoci sunt. Hæc præbentibus regni eis per tempora successoribus. Romanorum uero clementia cunctis non paruulum donum appellationis suæ concessit. Non solum uiris singulis: sed etiā maximis gentibus in cōmuni. Hiberi denique antiqui & tyrreni & sabini & romani uocantur. Si uero hunc modū aufert cōis ciuitatis appion quiescat dicens semetipsum alexandrinum. Natus enim in profundissima ægypto quomodo erat alexandrinus iure ciuilitatis sicut ipse in nobis dicit ablati: cum solis ægyptus nūc orbis domini rōani participari cuiuslibet ciuitatis interdixisse uideatur. Hic at ita robustus est: ut dignitates quas ipse sperare prohibebatur adipisci nō ualēs calūniari conetur eis: qui hæc iustissime perceperunt. Non enim propter inopiā habitatorū ciuitatis quā studiose ædificabat alexander nostrorum aliquos ibi collegit: sed oēs approbans diligenter ex uirtute ac fidedignos inueniens hoc præconiū nostris exhibuit: cum gentem nostrā studeret nō mediocriter honorare. Ait enim ecatheus. Quia propter mansuetudinē atque fidem quā ei præbuere iudæi samariā regionē adiecit: ut eā sine tributis haberet. Similia quoque sapuit post alexandrum & ptolomæus lagus de iudæis in alexandria commorantibus. Nam ægyptiaca eis castra commisit. arbitratus eā fide simul eorum & fortitudine conseruanda & in cityne credens se tutissime regnaturum: & nō in alijs lybiæ ciuitatibus ad ea loca partem iudæorū habitandi causa direxit. Post hūc aut ptolomæus: qui philadelphus est appellatus nō solū. si qui fuere captiui apud eos. nostrorum oēs absoluit: sed & pecūias eius sapius condonauit: & quod maximū est desiderauit agnoscere nās leges: & sacrarū scripturarū uolumina cōcupiuit: misitque rogās destiari uiros: qui ei interpretauerūt legem: & ut hæc apprime conscriberentur diligentiam hanc cōmiserit nō quibuscūque uiris: sed De

metrium phalerea & andream & aristum ad hæc implenda constituit: quorum eruditionem propriarum litterarum demetrius differebat. Alii uero habebant custodiam corporis eius iniunctam. His ergo hanc diligentiam imperauit. Non enim leges & patrum nostrorum philosophiam discere concupiscet: si his utentes despiceret & non potius ualde miraretur. Quæ poene omnes in ordine progenitores eius macedonium reges ignorauere: habentes ergo nos præcipuum familiaritatis affectum. Tertius namque ptolomæus: qui uocatus est benefactor fortiter obtinens syriam uniuersam non diu ægyptiacis per uictoria solennitates gratificas immolauit. Sed ueniens ad hierosolymam multas hostias sicut nostri moris est: deo gratificauit: dignissimamque dicauit ornamenta uictoriae philometor autem ptolomæus: & eius uxor cleopatra omne regnum commiserunt iudæis: & duces totius fuisse militiæ onyas & dolytheus iudæi: quorum nominibus derogat Appion: cum debuisset opera eorum potius mirari & gratias agere: quoniam liberauerunt alexandriam: quam ueluti defendere se quis confingit. Nam dum rebellio surrexisset in Cleopatrarum regno: & periculum pessimæ perditionis insisteret. Istorum labore ciuitas: intestinis præliis est erepta. Sed postea inquit Onyas ad urbem deduxit exercitum paruum cum esset illic Herinus præses romanorum legatus. Quod ut ita dicam. recte atque iuste factum est. Ptolomæus enim qui cognominatus est Physcon moriente suo patre Ptolomæo philometore: egressus est de cyrene uolens reginam Cleopatram expellere: & filios regis: ut ipse regnum iniuste sibi applicaret: propter hæc ergo Onyas aduersus eum bellum pro Cleopatra suscepit. Et fidem quam habuit circa reges nequaquam in necessitate deseruit. Testis autem deus iustitiæ eius manifestus apparuit. Nam Physcon Ptolomæus: cum aduersum exercitum quidem Onyæ pugnare præsumeret: omnes uero iudæos in ciuitate positos cum filiis & uxoribus capiens: nudos atque uinctos elephantis subiiecisset: ut ab eis conculcati deficerent. Et ad hoc etiam bestias ipsas debriasset: in contrarium quæ præparauerat euenire. Elephantis enim relinquentes sibi appositos iudæos impetu facto super amicos eius multos ex ipsis interemere. Et post hæc Ptolomæus quidem aspectum terribilem contemplatus est: prohibentem se ut illis noceret hominibus. Concubina uero sua charissima quam alii quidem Hythacam. Alii uero Herenem denominant: supplicante ne tantam impietatem perageret: & concessit: & ex his quæ egerat: uel acturus erat poenitentiam egit. Unde recte hanc diem iudæi Alexandria constituti eo quod aperte a deo salutem promeruere celebrare noscuntur. Appion autem omnium calumniator etiam propter bellum aduersum Physconem gestum: iudæos accusare præsumpsit: cum eos laudare debuerit. Is autem etiam ultimæ Cleopatrarum reginæ Alexandrinorum meminit: ueluti nobis improperans: quoniam circa nos fuit ignorata: & non potius illam redarguere studuit: cui nihil omnino iniustitiæ & malorum operum defuit: uel circa generis necessarios uel circa maritos suos qui et dilexerint eam. Vel in communi contra Romanos omnes & benefactores suos imperatores. Quæ etiam sororem Arsinoem occidit in templo nihil sibi nocentem. Peremit autem & fratrem insidiis: paternisque deos & sepulchra progenitorum depopulata est. Percipiensque regnum a primo Cæsare eius filio & successori rebellare præsumpsit. Antoniumque corrumpens amatoris rebus & patriæ inimicum fecit: & in fidelem circa suos amicos instituit. Alios quidem genere regali spoliatis: alios autem demens & ad mala gerenda compellens. Sed quid oportet amplius dici: cum illum ipsum in nauali certamine relinquens id est maritum. & parentem communitum filiorum traderet cum exercitu a principatu & assidue esse qui coegit. Nouissime uero Alexandria a Cæsare capta: ad hoc usque perducta est: ut saltem hinc sperare se iudicaret si posset ipse manu sua iudæos perimere: eo quod circa omnes crudelis & infidelis extaret. Putas ne gloriandum nobis non est: si quemadmodum dicit Appion: famis tempore iudæis triticum non est mensa. Sed illa quidem poenam subiit compentem. Nos autem maximo Cæsare utimur teste solatii atque fidei: quæ circa eum contra Aegyptios gessimus: necnon & senatu eiusque dogmatibus & epistolis Cæsaris Augusti: quibus nostra merita comprobant. Has litteras Appionem oportebat inspicere: & secundum genera examinare testimonia sub alexandro facta. Et omnibus Ptolomæis & quæ a Senatu constituta sunt. Necnon & maxis romanis imperatoribus. Si uero Germanicus frumentum cunctis in Alexandria commorantibus metiri non potuit: hoc iudicium est sterilitatis ac necessitatis frumentorum: non accuratio iudæorum. Quid ei sapiat omnes imperatores de iudæis in alexandria commorantibus palam est. Nam administratio tritici nihilominus ab eis quam ab aliis alexandrinis translata est. Maximam uero eis fidem olim a regibus datam conseruare: id est fluminis custodiam: totiusque custodiæ nequaquam his rebus indignos esse iudicantes. Sed super hoc quod ergo inquit si sunt ciues: eosdem deos: quos alexandrini non colunt: cui respondeo. Quomodo etiam cum uos sitis ægyptii inter alterutros prælio magno & sine sordere de religione contentistis. An certe propterea non uos omnes dicimus ægyptios: & neque communiter homines quoniam bestias aduersantes naturæ colitis multa diligentia nutriendos. Cum genus utique

nostroz; unum itaq; idem esse uideatur. Si aut in uobis ægyptiis tantæ differentię opinionū sū;
quid miraris super his qui aliunde in alexandriā aduenerunt? Sin legibus a principio constitutis
circa talia permāere. Is aut seditionis causas nobis apponit: qui si cum ueritate ob hoc acculat iu
dæos in alexandria constitutos. Cur omnes nos culpāq; positos eo quod noscamur habere cō
cordiam. Porro etiam seditionis auctores quilibet inueniet appiones similes alexandrinorū fuisse
ciues. Donec enim græci fuere & macedones hanc ciuitatem habentes nullam seditionē ad
uersus nos gessere: sed antiquis cessere solennitatibus. Cum uero multitudo ægyptiorū creuit: et
inter eos propter cōfusiones rēmpoz; etiā hoc opus semper est additū. Nostroz; uero genus
permanit purum. Ipsi igitur molestiæ huius fuere principium: nequaquā populo macedonicam
habente constantiam: neq; prudentiā græcam: sed cunctis scilicet utentibus malis moribus ægy
ptiorū & antiquas inimicitias aduersum nos exercētibus. E diuerso nanq; factum est quod no
bis impropere præsunt. Nam cum plurimi eorum non opportune ius eius ciuitatis obri
neat potēginos uocātes eos qui hoc priuilegium ad omnes imperasse noscuntur. Nam ægyptiis
neq; regum quisquā uidetur ius ciuitatis fuisse largitus: neq; nunc quilibet imperatorum. Nos
autem alexander quidem introduxit: reges aut auxere. Romani uero semper custodire dignati
sunt. Itaq; derogare nobis appion dignatus est quia imperatorum non statuamus imagines tan
quam illis hoc ignorantibus aut defensione appionis indigentibus: cum potius debuerit admira
ri magnanimitatem mediocritatēq; romanorū. Quoniā lubiectos non cogit patria iura transce
dere. Sed suscipiunt honores sicut dare offerentes pium atq; legitimum est. Non enim honoris
gratiam habent: qui ex necessitate & uolentia conferuntur. Græcis itaq; & aliis quibūdā bonū
esse creditur imagines instituere. Deniq; & patrum & uxorū filiorūq; figuras depingentes ex
ultant. Quidam uero etiam nihil sibi competentium sumunt imagines. Aliis uero & seruos dili
gentes hoc faciunt. Quod ergo mirum est: si etiam principibus ac dominis hunc honorē præ
bere uideantur. Porro autem legislator non quasi prophetans romanorū potētiā non honoran
dam: sed tanquā causam neq; deo neq; hominibus utilem despiciens. Et quoniā totius animati
multo magis dei inanimati probatur inferius: interdixit imagines fabricari. Aliis aut honoribus
post deum colendos non prohibuit uiros bonos quibus nos & imperatores & populū rō. digni
tatibus ampliamus. Facinus aut pro eis continua sacrificia: & nō solum quotidianis diebus ex i
pena cōmuni omnium iudæorum talia celebramus. Verum cum nullas alias hostias ex cōmu
ni neq; p filiis peragamus. Solis imperatoribus hunc honorem præcipuum pariter exhibemus:
quē hominū nulli persoluimus. Hæc itaq; cōmuniter satisfactio posita sit aduersus appionem
pro his quæ de alexandria dicta sunt. Admiror aut esse eos: qui ei huiusmodi somitem præbuer
id est Possidonium & Apollonium molonis: quoniam accusant quidem nos quare nos eosdem
deos cum aliis nō colimus. Mentientes autem pariter & de nostro templo blasphemias compo
nentes incongruas: non se putant impie agere: dum sit ualde turpissimum liberis qualibet ratio
ne mentiri. Multo magis de templo apud cunctos homines nominato tanta sanctitate pollente.
In hoc enim sacrariū Appion præsumpsit edicere. Afini caput collotasse iudæos: & cum colere:
ac dignum facere tāta religione. & hoc affirmat fuisse depalatum dum Antiochus Epiphanes &
expoliaffet templum: & illud caput inuētum ex auro compositum multis pecuniis dignum. Ad
hoc igitur prius quidem. Quoniam ægyptius uel si aliquid tale apud nos fuisset nequaquam de
buerat increpare: cum nō sit deterius alius furonibus & hircis & aliis qui sunt apud eos dir. De
inde quomodo non intellexit operibus increpatus de incredibili suo mendacio. Legibus nanq;
semper utimur hisdem: in quibus sine fine cōstitimus. Et cum uarij casus nostram ciuitatē sicut
etiam aliorum uexauerint. Et dius ac Pompeius magnus ac Læcinius Crassus: & ad nouissimū Ti
tus cæsar: bello uincentes obtinuerunt templū. Nihil huiusmodi illic inuenere: sed purissimam
pietatem de qua nihil nobis est apud alios effabile. Quia uero Antiochus neq; iustam fecit tem
pli deprædationem: sed de egestate pecuniæ ad hoc accessit cum nō esset hostis: & super nos au
xilatores suos & amicos aggressus est. Nec aliquid dignum derisione illic inuenit. Multi &
digni conscriptores super hoc quocq; restantur Polybius megalopolita: Strabon cappadox: Nico
laus damascenus: Tymagenes: & Castor temporum conscriptor: & Apollodorus. omnes dicunt
pecuniis indigentem Antiochum transgressum fœdera iudæorum. & spoliasse templū auro ar
gentoq; plenū. Hæc igit Appion debuit respicere: nisi corasini ipse potius habuisset: & ipudentiā
canis: & qui apud ipsos affolet coli: neq; enī extrinsecus alia rōcinatiōe mentitus est. Nos itaq; asi
nis neq; honorem neq; potestatem aliquam damus: sicut Agyp̄t̄ii crocodillis & aspidibus: quan
do eos qui ab istis mordentur: & a crocodillis rapiuntur felices: & deo digni arbitrantur. Sed sunt
apud nos afini: quod apud alios sapientes uiros onera libinet imposita iustinentes. Et licet ad

arcas accedentes comendant aut proposita non adimpleant multas ualde plagas accipiunt. quippe operibus & ad agriculturam rebus necessariis ministrantes: sed aut omnium gurdissimus fuit ap-
pion ad componendum uerba fallacia. aut certe ex rebus initia sumens hæc implere non ualuit
quando nulla potest contra nos blasphemia prouenire. Alteram uero fabulam derogatione nostra
plena de grecis apposuit: de quo hoc dicere sat erit. quonia qui de pietate loqui presumunt: oppor-
tet eos non ignorare minus esse immundum per templa transire quam sacerdotibus scelestis uerba
cōfingere. Isti uero magis studuere defendere sacrilegum regem: quam iusta & ueracia de nostris
& de templo cōscribere. Volentes enim Antiocho præstare: & infidelitatem ac sacrilegium eius
regere: quo circa gentem nostram est usus propter egestatem pecuniarum. Detrahentes nobis etiā
quæ in futuris essent mentiti sunt. Propheta uero aliorum factus est Appion: & dixit Antiochum
in templum inuenisse lectum & hominem in eo iacentem: & propositam ei mensam maritimis
ternisq; uolatilium dapibus plenam: & obstupuisse his homo. Illum uero mox adorasse regis in-
gressum tanquam maximū ei solatium præbiturum: ac procidentem ad eius genua extensa de-
xtera poposcisse libertatem. & iubente rege ut cōsideret & diceret quis esset: uel cur ibidem ha-
bitaret: uel quæ esset causa ciborum eius. Tunc hominem cum gemitu & lachrymis lamentabili-
ter suam narrasse necessitatem ait. Inquit esse se grecum: & dum perageret prouinciam propter
uitæ causam directum se subito ab alienigenis hominibus: atque deductum ad templum: & in-
clusum illic: & a nullo conspici: sed cuncta dapum præparatione saginari. Et primum quidem
hæc sibi inopinabilia beneficia prodidisse & detulisse lætitiā. Deinde suspitionem: postea stu-
porem: ac postremum consulentem a ministris ad se accedentibus audisse legem ineffabilem iu-
dæorum pro qua nutriebatur: & hoc illos facere singulis annis quodam tempore constituto. Et
comprehendere quidem grecum peregrinum: eumque annali tempore saginare: & deductum
ad quandam siluam occidere quidem eum hominem eius corpus sacrificare secundum suas so-
lennitates: & gustare ex eius uisceribus & iuiurandum facere in immolatione greci: ut inimici-
tias contra grecos haberent. Et tunc in quandam foueam reliqua hominis pereuntis abiicere.
deinde refert eum dixisse paucos iam dies debita sibi superesse atque rogasse ut erubescen-
tes grecorum deos & superantes in suo sanguine insidias iudæorum. De malis eum circumstan-
tiis liberaret. Huiusmodi ergo fabula non tantum omnis tragœdia plenissima est: sed etiam
crudeli impudentia redundat. Non tamē a sacrilegio priuat antiochum sicut arbitrati sunt: qui
hæc ad illius gratiam cōscribere. Non enim præsumpsit aliquid tale ut ad templum accederet:
sed sic autem inuenit non sperans. Fuit ergo uoluntatibus iniquis impius: & nihilominus sine
deo quanta iussit mendacii superfluitas: quam ex ipsa re cognoscere ualde facillimum est. Non
enim circa solos grecos discordia legum esse dignoscitur: sed maxime aduersus ægyptios & pul-
rimos alios. Quem enim chorum non contigit aliquando circa nos peregrinari: ut aduersus so-
los renouata coniuratione per effusionem sanguinis egeremus: uel quomodo possibile est ut ad
has hostias omnes iudæi colligerentur: & tantis millibus ad gustanda uiscera illa sufficeret: sicut
ait appion: uel cur inuentum hominem quicumque fuit: non enim suo nomine conscripsit: aut
quomodo eum in suam patriam rex non cum pompa deduxit dum posset. Hoc faciens ipse qui-
dem putari pius & grecorum amator eximius: assumere uero contra iudæorum odium solatia
magna cunctorum. Sed hæc relinquo: insensatq; enim non uerbis sed operibus decet arguere.
Sciunt igitur omnes: qui uidere constructionem templi nostri: qualis fuerit & intrāgressibilem
eius purificationis integritatem. Quattuor enim porticus habuit in circuitu: & harum singulæ
propriam secundum legem habere custodiam. In exteriorem itaque ingredi licentiam omnibus
etiam alienigenis: mulieres tantummodo menstruatæ transire prohibebantur. In secunda uero
porticu cuncti iudæi ingrediebantur: eorum coniuges cum essent ab omni pollutione mundæ.
In tertia masculi iudæorum mundi existentes atque purificati. In quarta autem sacerdos stolis
induti sacerdotibus. In adytum uero soli principes sacerdotum propria stola circumamicti. Tan-
ta uero est circa omnia prouidentia pietatis: ut secundum quasdam horas sacerdotes ingredi cō-
stitutum sit. Mane etenim aperto templo oportebat facientes traditas hostias introire. Et me-
ridie rursus dum clauderet templum. Deniq; ne uas aliquod portari licet in templum: sed erant
in eo solummodo posita altera mensa turibulum: candelabrum quæ omnia & in lege cōscripta
sunt. Etenim nihil amplius neq; ministeriorum aliquorum ineffabilem agitur: neq; intus illa epu-
latio ministratur. Hæc enim quæ prædicta sunt habent totius populi testimonium manifestum
rationemque gestorum. Licet enim sint tribus quattuor sacerdotum & harum tribuum singulæ
habeant hominum plusquam quinq; milia: sit tamen obseruatio particulariter per dies certos:
& his transactis alii succedentes ad sacrificia ueniunt: & congregati in templum mediante die

M

præcedentibus clauēs templi & ad numerum omnia uasa percipiunt nullaq; ad cibum aut potū
attineat in templo delata. Talia namq; etiam ad altaria offerre prohibitum est: præter illa quæ ad
sacrificia preparantur. Quod ergo appionem esse dicimus nisi nihil horum examinantem uerba
incredula protulisse. Sed turpe est: historię enim uerum notitiā se proferre grammaticus non
profit. Et sciens templi nostri pietatem hanc quidem prætermisit. Homines autem græci com-
prehensione finxit. & pabulum ineffabile & ciborum opulentissimam claritatem. Et peruios
ingredientes ubi nec nobilissimos iudæorum licet intrare nisi fuerint sacerdotes. Hæc ergo pef-
sima est impietas atq; mendacium spontaneum ad eorum seductionem: qui noluerunt discutere
ueritatem. Per ea siquidem mala & ineffabilia quæ prædicta sunt nobis detrudere tētauerūt. Rur-
sumq; tanquam pulsimus deridet adiciens fabulæ inna facta. At enim illum rettulisse dām bel-
lum iudæi contra iudæos haberent. Longo quodam tempore in aliqua ciuitate iudæorum qui
in ea Apollinē colebat uenisset ad iudæos: cuius hoīs nomē dicitur Zabidō. Deinde qui eis pro-
misset traditurum se eis Apollinem deum donensium uerturumq; illum ad nostrum templum
Si omnes ascenderent & credidissent omnem multitudinem iudæorum Zabidon uero fuisse
quodam machinamentum ligneum. Et circūposuisse sibi: & in eo tres ordines infixisse lucerna-
rum: & ita ambulasse ut procul stantibus appareret quasi stella per terram iter agēs. Porro iudæ-
os inopinabili uisione obstupuisse: & longe cōstitutos tenuisse silentium. Zabidon uero multa
quiete ad templum uenisse & aureū detraxisse asini caput. Sic enim urbane conscribit: & rursus
Dorā uelociter aduenisse. Igitur & nos dicere possumus: quia asinum hoc est semetipsum Ap-
pion grauat & facit stultitia simul & mendacijs oneratum. Loca namq; quæ non sunt conscribit:
& ciuitates nesciens transfert. Idumæa enim prouinciæ nostræ cōfinis est posita iuxta Gazam &
nulla ciuitas huius Dora nūcupatur. In Phœnice uero iuxta montem Carnelū: Dora ciuitas
appellatur in nullo cōcordans Appionis oblocutionibus. Quattuor enim dierum itinere peti-
tū est ab iudæa. Cui itaq; nos rursus accusat eo q; non habeamus communes cū alijs deos: si sic
facile credidere patres nostri ad se uerturū Apollinem & cum stellis eū ambulare sup̄ terrā
putauere. Lucernam enim prius nunquam uidere. Qui licet & tanta & talia concelebrant can-
delabra. Sed nec aliquis ei ambulanti per prouinciā ex tantis millibus obuiauit. Desolatos etiā
uiros custodibus comperit: & hoc tempore prælii. Cætera iam relinquo. Ianuæ uero templi alti-
tudine quidem erant cubitorum sexaginta: latitudine uero uiginti. omnes deauratæ & pœne au-
ro puro confectæ. has claudebant non minus quā uiri ducenti diebus singulis: & relinquere eas
apertas nefandissimū nimis erat. Facile eas lucernifer ille apperuisse creditur: qui solus etiam
habuisse asini caput æstimabatur: quapropter dubium est utrum hoc caput Zabidon denuo re-
uocauit. An certe sumens Appion introduxit in templum ut Antiochus inueniret. Vnde in secu-
do Appioni aliquam mentiendi daret occasionem & conscribendum banirantium per deum fa-
ctorem cæli & terræ & maris nulli iudæos facturos alienigenæ & maxie græcis. Oportebat autē
mentientem absolute dicere nulli facturos alienigenæ & magis ægyptijs. Sic etenim ab initio
terant eius signenta de iureiurando cōgruere ab ægyptijs utiq; non propter malignitatem suā:
sed propter calamitates expulsi sunt. A græcis autem plus locis quā studiis sumus adiuncti: ita ut
nullæ inter nos & illos inimitiæ & zelotypiæ esse nōsuntur. E diuerso namq; multos eorum ad
nostrās leges contigit accessisse: quorum quidam permansere: quidam uero perdurare non seren-
tes denuo recessere. Hoc tamen iusiurandum nunquā se quisquā audisse meminit apud nos habi-
tum: sed solus Appion ut uidetur audiuit. Ipse utiq; composuit nimis. Igitur hæc maxima cōpo-
sitio etiā in futuro dicenda Appionis admiratione dignissima est. Quarum rerum hoc affirmat
indiciū: quia neq; legibus iustis utamur: nec deū colamus ut cōuenit: & diuersis gētib; serui-
mus: & calamitates quasdā circa ciuitatē sustineamus cū utiq; principalis ciuitas rōanorū sit. cuius
ciues soli ab initio regnare atq; nos seruire cōsueuerūt. Quis etenim ab horū magnanimitate se ua-
leat abstinere. Nullus etenim aliorū pōt dicere sermonē quē Appion locutus est: quādo paucis
git i principatū cōtinue p̄sidere: & nō rursus alijs facta mutatiōe seruire. Plurimæ namq; gētes alijs
obediūt coactæ sūt. Soli at ægyptij eo q; refugiāt sicut aiūt i eorū p̄uicia dii atq; saluent migratēs
in effigies bestiarū. Honorē p̄cipuū inuenerūt ut nulli fabularēt horū qui asiā europāq; tenuere.
Qui scilicet unū diē ex æuo totius sæculi nō habuere libertatē: neq; apud idigenas domios neq;
apud externos. Nūquāquā eis usi sint p se: nō semel solūmō sed frequenter uastantes urbes:
repla uertētes amputatos apud eos interficiētes deos iproperare nō studeo. Non enī cōuenit stul-
titiā nos indocti appionis imitari: q; neq; casus atheniēsiū neq; lacedæmoniōrū ap̄ suo cōcepit.
Quorū alios qdē fortissimos: quorū sumi diuersis uitæ sūt calamitatibus fauciati. Dimitto dir-
rutā atheniēsiū arcē: tēplū ephelenū & delphos: aliāq; multa p qbus intulit: sed potius inferētibus

improperia. Nouus aut accusator nostrorum appio iuentus est: malorum suorum apud aegyptum gestorum prorsus oblitus. Sed se hostris cum quae refert fabula regem fuisse aegypti, ut creditur excacauit. Verumtamen possumus & nos dicere nostros reges dauid & salomonem: qui multas subdidere gentes. Sed de his modo super sedendum est: quae uero cunctis nota sunt: appion non odis omnibus ignorauit: quoniam persis & post illos principibus aegypti quidem seruiere nihil differentes a famulis. Nos aut liberi consistentes etiam ciuitatum in circuitu positarum tenuimus principatum annis uiginti & centum usque ad pompeium magnum: & dum uniuersi sunt expugnati a romanis principibus omnium soli propter fidem suam maiores nostri auxiliores & amici fuere. Sed queritur quia uiros mirabiles non praebuimus uel ut quorundam artium inuentores: & inter hos enumerat socratem & zenonem & chleantem & aliquos huiusmodi. Deinde quod potius est mirandum semetipsum his adiecit & beatificat alexandriam: quia ciuem talem habere meruit: quod rite facit. Oportebat enim ut ipse sui testis existeret: qui aliis omnibus sic importunus & callidus esse uidebatur: & uita uerboque corruptus. Quia propter recte quilibet alexandriae condolebit: si super isto aliquid magni sapuerit. De uiris aut qui fuere apud nos titulo nullo laudis inferiores sciunt qui uoluerint nostrae antiquitatis libris incubere. Reliqua uero quae in accusatione conscripta sunt dignum erat forte sine satisfactione relinquere: ut ipse sui potius & aliorum aegyptiorum accusator extaret. Queritur enim eo quod animalia consueta sacrificemus: & non uelcamur carnibus suillis: sed & circumcisionem genitalium uehementer irridet. De nostrorum quidem animalium peremptione communio nobis est cum aliis hominibus uniuersis. Appion aut sacrificantes nos redarguens increpat semetipsum: cum genere sit aegyptius. Non enim graecis aut macedonibus aduersatur. Isti enim optant sacrificare. Id est centum bouum suis diis & sacerdotibus utuntur ad epulas. Quae cum ita sint non propterea contigit mundum animalibus desolari: quod appion expauit. Qui tamen si solennitates aegyptiorum sequeretur quidem mundus hominibus ferocissimis aut bestiis impleretur: quas isti iudicantes deos diligenter enutriunt. Et enim si quis eum consuleret: quos putaret omnium aegyptiorum esse sapientes atque deicolae sacerdotes sine dubio fateretur. Haec enim duo dicuntur libimet ab initio a regibus esse praecipua: ut deos colant & sapientiam diligant: quod illi facere praecipue iudicantur: qui tamen & circumciduntur omnes: & a porcinis abstinent cibis. Sed neque ullus alter aegyptiorum cum eis diis sacrificare dignoscitur. Caecus igitur fuit appion: quando pro aegyptiis nostras detractiones componens illos uidetur potius accusare: qui non solum utuntur solennitatibus: quas in nobis culpatur iste: sed etiam alios circumcidi docent: sicuti dixit herodotus. Vnde recte mihi uidetur appion propter patriam suam leges multam soluisse blasphemiae. Etenim necessario circumcisus circa genitalia uulnera ei facta nihil ei circumposuerunt & putrefactus magnis doloribus expirauit. Oportet enim bene sapientes in legibus propriis circa pietatem integre permanere: & aliorum minime permanere. Iste uero suas quidem leges effugit. De nostris uero mentitus est. Hic itaque terminus uitae fuit Appionis. Sed & noster hic iam finem liber accipiet. Quonia uero & Apollonius Molon & Lyfimaachus: & alii quidam tam per ignorantiam quam per insaniam de legislatore nostro Moysese de legibus uerba protulerunt: nec iusta nec uera. Dum illi quidem uelut mago atque fallaci derogant. Leges aut maliciae apud nos nulliusque uirtutis affirmant esse doctores. Volo breuiter & de omni conuersatione nostra & de particulari sicuti potero proferre sermonem. Reor enim fore manifestum: quia & ad pietatem alterutrum uniuersaliter clementiam: insuper ad iustitiam laborumque tolerantiam: & ad contemptum mortis optimas leges positas habeamus. Rogo tamen lecturos ut non cum inuidia exequantur huius operis lectionem. Non enim proposui laudes conscribere nostrorum: sed aduersus eos qui nos plurimum & fallaciter accusarunt: satisfactionem hanc puto esse iustissimam. Proinde accusationem Apollonius non continue sicut Appio instituit: sed dispersim. Quippe tum aliquando quidem nos sine deo & hominibus odiosos appellet. Aliquando uero formidine nobis improperat. Et e diuerso rursus aliquando de praesumptione fastum gentis nostrae queritur. Dicit aut etiam stultiore barbaris: & propterea nullum inuentum nos solos uitae utile comperisse. Haec aut omnia manifeste redarguuntur: dum uniuersa contrario quam ab eo sunt dicta monstrant. Et legibus imperata: & a nobis cum omni integritate gesta. Si uero coactus fuero facere mentionem legum contrariarum: apud alios constitutarum: cuius rei culpabiles illi sunt qui nostras solennitates tamquam malas dicere uoluerunt. Quibus neutrum puto remanere quod dicant: neque quia eas habeamus leges: quare ego capitales & sumas ad increpandum positurus sum: & quare: quia praecipue in legibus propriis perduramus. Paulum ergo summe onus uolo prius edicere: qui coram quo sine lege & ordine uiuunt. Hi qui ordinis & communium legum amatores extiterunt: & primi hoc inchoauerunt: recte mansuetudinem nostramque uirtutem praestare dicendi sunt. Denique conantur singuli eorum gesta sua ad antiquitatem referre: ut imitatores aliorum uideantur existere: & non ipsi potius alii: ut legitur.

time uiuere debeant exponere. His igitur hunc in modum habentibus uirtus legislatoris est meliora
considerare: & his qui usuri sunt legibus quas posuerit satisfaccere quia recte sunt. Populi uero
est ut in oibus quae constituta sunt perderet: & neque felicitate procedente, neque calamitatibus ali
quid horum imuter. Dico igitur nostrum legistatorem quorūlibet qui memorat legistatorū antiquitate
precedere. Lygurgus enim & Solon & Zaleucus Locrenus: & oēs qui apud graecos mirabiles sunt
nouelli atque recentes quantū ad illū comparati esse nescuntur. Quando nec ipsum nomen legis
fuisse olim apud graecos agnoscitur. Testis Honestus est qui nusquam in opere suo hoc usus est no
mine. Non enim secundū legē, sed indistinctis sententiis & regū praecipitiōibus populus regēbat.
Vnde etiam multo tempore permansere tantū moribus utētes: & nō scripto. Et multa hōie semp
secundum euentū casū permittentes. Noster uero legistator antiquus existens: hoc etenim undiq;
manifestū est etiā apud eos clare qui semp contra nos loquuntur: semetipsum praebuit optimū
principem populo: & consiliatorem magnū. Sed instructionē totius legis uitae constringens eis
fuit hanc libet excipere: & firmissime in clyta scientia custodire. Primitus autē eius magnitu
dinis opera uideamus. Ille namque progenitorū nostrorū relinquentiū Aegyptū & ad terrā pyriam
remeanitum: multa uia sumens ex plurimis & impossibilibus rebus cautissime liberauit: & in a
quosā eos & multū arenosā oportebat trāsire uiam: bellaque deuincere: & filios ac uxores pra
damque bella seruare: i quibus dux egregius & cōsiliarius sapiētissimus: & tutor ueracissimus fuit
uniuersorū. Omnem siquidē multitudinē in semetipsum pendere facit: & cū oīa quae uellet pūade
re posset, in nullo horum uindicauit sibi met potestatem: sed in quo maximo tempore potestatem
sibi met arrogat & tyrannidē praesules regē: & populū frequenter plurima iniquitate uiuere con
suefuit. In hac ille potentia constitutus e diuerso: magis iudicauit agēdū pie & plurimū exhibē
aliis aequitate ipse uirtutē praecipuā se credens, cunctos ostendere: & salutē firmissimā praebere se
quacibus bona uoluntate. Et maximis actibus in singulis casibus usus est. Quapropter recte iu
dicabat ducē atque consiliatorem se deū habere: & primitus sibi met satisfaciens: quia secundū illius
uoluntatē uniuersa gereret atque tractaret. Credidit modis oibus oportere ut et apud plebē hac
opinio permaneret. Namque dū respicere suā uitā credunt: delinquere non praesumunt. Huiusmodi
quidem noster legistator fuit: non magus: non fallax: sicut derogatores iniuste pronunciant: sed
quales apud graecos gloriantur fuisse Eimnū: & post eū legistatores. Alii namque quidā eorū leges
postras animo dicebant. Alii uero eas in Apollinē & uaticinium delphicum referebant: huc pro
ueritate hoc credentes: seu facile suadendū iudicantes populo. Qui uero praecipuas leges institu
erint: uel qui iustissime de dei fide cognouerint: licet hoc ex ipsis legibus facta cōparatione cōspi
cerē, iam enī de ipsis tēpus est disputandi. Igitur infinite quidē particularim gēnū atque legū apud
cunctos hoīes differētiae sunt. Alii siquidē monarchis: alii uero populo potestatem reipub. cōmisse
re. Noster uero legistator nihil horū intendens: ueluti si quis hoc dicēdo mēiurā trāscendat uerbi
diuinam rem publicā declarauit: deo principaliter cōuersionē nrām atque potestatem excellenter
assignans & satisfaciens eū cunctos inspicere, tanq; cām bonorū oīum uniuersis hoībus existētē:
& quarecūq; contigit eos in angustis supplicasse illius non latuisse uelutatem. Neque quicquā eorū
quae gesserit uel siquid alius apud semetipsum potuit cogitare: unū uero eū esse monstrauit: &
ingenitum: immutabile: per tēpus aeternū. & omni specie mortali pulchritudine differētē. Et ipsū
nobis notū qualis aut sit secundū substantiā prorsus ignotū. Hāc itaque de deo sapienter prudē
tissimis graecorū: quia quidē eruditi sunt: illo utiq; sciendi praebente principia nunc dicere. pra
termitto: quia non optima & congrua dei naturae atque magnificentiā sunt ualde testatur. Pytha
goras enī & Anaxagoras & Plato & post illos philosophi stoici & poene cuncti uidentur de diuina
sapuisse natura. Sed hi quidē ad breue philosophātes populo: supstitiōnū opinionibus nrām con
scriptam ueritatē dogmatis pferre timuere. Noster uero legistator opera praebēs cōsonis uerbis
suis non solū his qui cū eo erant satisfecit: sed etiā qui ex illis semp erant nascituri: hoc immuta
biliter inspirauit: & causa legislationis ad utilitatis modū semp adduxit. Non enim partē uirtutis
dei culturā dixit: sed huius partes alias esse perspexit atque cōstituit. Idem fortitudinē iusticiam &
in omnibus ciuū concordia ad alterutros. Cunctae namque actiones & studia uniuersiq; sermones
ad diuinā referuntur p oīa pietatē. Non enī hoc inexaminatū aut indefinitum ulterius dereliquit.
Duo siquidē sunt totius disciplinae & moralis institutionis modi: quorū unus quidem sermone
doctor est: alter uero excitatione morum: quae cū ita sunt quidā legistatores sentiēdi sunt discere
ti: & alterū horū modū sibi placitū assumētes alterū reliquerunt. Sicuti Lacedemonii quidem &
Crete moribus erudiebantur: non uerbis. Athenienses uero & poene oēs alii graeci quae quidem
oportet agi percipiebant suis legibus. Assuescere uero ad haec operibus minime ualuere. Noster
autē legistator haec ambo multa diligentia cooptauit. Nam nec exercitatie morum dimisit nō

traditas: neque leges sermone reliquit incomptas. Sed mox a primo incohans cibo & unicuique dicto conueniente nihil neque minimarum escarum sub potestate uoluntatis utentium dereliquit. Sed & de cibis quibus conuenit abstineri: & qui sumendi sunt: uel quæ diæta communis esse uideat. Necnon & de operibus labore simul & requie. Terminum atque regulam posuit legem: quatenus ueluti sub patre atque domino uiuentes: neque uolentes quicquam: neque per ignorantiam delinquamus. Non enim ignorantibus poenam posuit: sed optimam & necessariam correptionem monstrauit legem. Quapropter non semel audire: nec secundo uel sapius. Sed in unaquaque septimana alia opera relinquētes: ad legis auditionem congregari præcepit uniuersos: eamque perfecte cōdiscere: quod scilicet omnes legislatores reliquisse noscuntur. Et intantum plurimi hominū porro sunt: ut secundum proprias uiuant: quia poene eas ignorant. Et cum peccauerint tunc agnoscunt ab aliis quam legem probantur esse præuaticati. Sed etiam uiri maxima cum gloria & principalia gubernantes profitentur ignorantiam. Sed uos namque sibi faciunt assidere ad dispensationē rerū: & experimentū legis habentium. Nostorum uero quolibet cum leges interrogat: facilius quam nomen suum recitat. Vniuersas quidem mox a primo sensu eas discētes in animo uelut inscriptas: & rariis quidem quilibet transgreditur. Impossibile autem est supplicium deuitare peccantem. Hoc itaque primum omnium mirabilem consonantiam nobis instituit. Nam unam quidem habet & eandem de deo sectam: uita uero ac moribus differre nihil ab inuicem optimam moribus hominum potest celebrare cōcordiam. Apud nos etenim solos neque de deo quilibet sermōes audet alterutris aduersarios: sicut multa similia apud alios fieri comprobantur. Cum non solum a fortuitis quod uisum fuerit unicuique profertur: sed etiam apud quosdā philosophorum hoc crebro præsumitur. Quando alii quidem totam dei naturam sermonibus perimere tētauerunt. Alii uero eius prouidentiam ab hominibus abstulere. Neque in studiis uitæ a differentia ulla conspicitur: sed communia quidem opera omnium apud nos existunt. Vnus non de deo sermo cōcors est: asserens illum cuncta respicere: sed etiam de ipsius uitæ studiis. Et quoniam oportet omnia alia ad terminū diuinæ pietatis adduci: a mulieribus nostris & a seruis quilibet auerti. Pro qua re illatas nobis calumnias a quibusdam: cur non exhibeamus uiros inuētores nouorum operum seu uerborum: contigit oriri. Alii siquidem in nulla re paterna perdurare optimum esse putant: & præcipue transgressoribus sapientiæ robur assignant. Nos autem e diuerso unam esse prudentiam atque uirtutes existimamus: nihil penitus uel facere uel cogitare cōtrarium his quæ antiquitus sancita noscuntur: quod scilicet inditiam legis est optimo fœdere constitutæ. Nam ea quæ nunc non habent modum: experimento sæpe correpta redarguuntur. Apud nos autem qui credimus ab initio positam legem diuina uoluntate: nihil aliud pium est quam hanc sub integritate reseruare. Quis etenim eius quicquam mouere potest: aut quid melius adinuenit: uel qui ab aliis tanquam præcellentius ad statum reipublicæ nostræ migrauit: aut quæ poterit esse melior atque iustior: quam ea quæ deum quidem principem omnium esse confirmat. Sacerdotibus autem in communi quidem res præcipuas dispensare permittit. Summo uero pontifici aliorum sacerdotum principatum competenter iniungit. Quos utique non diuitiis neque aliis quibusdā spontaneis audiribus præcellentes. Legislator ad culmen huius honoribus instituit. Sed quicunque sapientia uel temperantia aliis præstare noscuntur: eis præcepta salutis diuinæ placationis coniunxit. Apud hos igitur & legis & aliorum studiorum integra diligentia custoditur. Contemplatores etenim omnium atque iudices comtemptionum & punitores culpabiliū sacerdotum esse decreti sunt. Quis ergo principatus quod regnū erit hoc sanctius: uel qui honor deo potius coaptabitur: cum omnis quidem populus sit præparatus ad pietatē? Summa uero diligentia sacerdotibus sit indicta & uelut quædam festiuitas gubernet uniuersa res publica. Cum enim ministeria sua numero paucorum dierū alienigenæ custodire nequiverunt ea uidelicet sacrificia nominantes: nos cum multa delectatione & incomutabili uolūtate solēnitatis opus per omne seruamus æuum. Quæ igitur sunt præcepta uel interdicta simplicia siue nota dicamus. Primum quidem de deo est dicē. Deus habet omnia perfectus beatissimus ipse sibi cunctisque sufficiens principū & medium & terminus. Inter omnia operibus quidem & muneribus clarus & totius rei manifestus. Forma uero & magnitudine nobis inenarrabilis. Omnis namque materies comparata ad huius imaginē licet sit præciosa tamē promiscundaque: ars ad illius imitationis inuentū extra esse artē cognoscitur nihil simile neque uidemus neque possumus suspicari neque coniectere. Sanctum est: uidemus eius opera: lumen: cælū: terrā: solē: lunam: flumina: mare: animalium nationes: redditiones fructuum: hæc deus fecit: non manibus neque laboribus neque quibusdam indiguit sibi cooperantibus: sed ipso uidente bona repete facta sunt. Bona nunc homines conuenit uniuersos: si qui eum quæ placere exercitatione uirtutis. Modus eum diuinæ placationis iste sanctissimus est. Vnum templū unius dei commune osium

communis dei cunctorum. Gratium namque semper est omne quod simile est. Hunc placat quidem
sacerdotes semper. Præcedit uero istos primus secundum genus: qui ante alios sacerdotes sacri-
ficauit deo custodiet leges de debitis iudicabit: & puniet lege conuictos. Huic quisquis non obe-
dit supplicio subiacebit tanquam qui in ipso deo impiè gesserit. Hostias immolauit: non ad crapulam
nostram uel ebrietatem attinentes. Hæc enim non placent deo: quæ res occasio potius iniuriarum
simul & expensarum est. Deus enim temperatos ordinatosque & boni generis diligit: & ut præcipue
sacrificantes caste uiuamus. In sacrificiis autem pro communi salute primum oportet orare. Deinde
singuli pro semetipsis. Quomodo omnes socii sumus: & qui hoc consortium suæ uitæ præpōit
maximè deo gratissimum est. Supplicatio uero fit ad deum uotis ac precibus non ut bona præstet.
Nec enim ipse sponte contulit uniuersis & uno & posuit. Sed ut hoc suscipere ualeamus suscipie-
tesque seruiamus: purificationes in sacrificiis lex decreuit. Ex omni excubii excommunicatio a mu-
liere facta & alia multa cōscriberet ualde longissimum est. Huiusmodi ergo de deo & eius placante
sermonibus est. Ipse autem simul etiam lex est: quod si aut nouit lex permixtionem per naturam ad
coniugem firmitatem pro filiorum causa procreando agatur. Masculorum uero in masculos ualde
iudicauit inimicas: & tentantes horum morte decreuit dignos. Nubere uero iubet non respicientes
ad dotem: neque uiolenter arripere: sed neque dolo uel fallacia suadere. Dispensatione uero potius
fieri per eum cuius esse noleatur potestas & per cogitationem opportunam. Mulier autem inferior
inquit est uiro per omnia. Obedit igitur non ad iniuriam: sed ut sit sub regimine constituta. Deus
enim uiro potestatem dedit. Cum hac ergo coire decet maritum iolummodo. Alterius uero experi-
entiam habere nequissimum. Si quis autem hoc egerit declinatio nulla mortis: neque uiri fieri uirgini
alteri deponit: neque si fuerit nuptæ filios nutrire precepit. Vniuersis autem mulieribus interdixit:
uel celare quod statum est: uel aliam machinationem corrumpere filii. Namque meretrix est anima demo-
niens & genus imminuens. Igitur si quis ad concubitu corruptionemque transierit immundus: oportet
autem etiam post legale coniunctionem uiri mulieres lauare. Hoc enim partem animæ pollueret iudi-
cauit: inflata namque corporibus uulneratur. Dum ob hoc sit aliqua propter purificationis causam
talibus imperatur. Sed neque in filiorum natiuitatibus concessit epulationes. Aggregari & fieri oc-
casiones ebrietatis: sed temperatum esse repente principium: iussitque litteris erudiri propter leges &
nosse progenitorum actiones aut actus imitentur: & cum legibus educati neque transgrediantur: neque
cogitationem ignorantiam habere iudicentur. Prospexit autem etiam funeribus mortuorum: beneque
pretiose ad sepeliendum celebrantur exequia. Neque insignum fabricæ sepulchrorum: sed necessaria
quidem circa prolationem funeris impauit domesticos adimplere. Omnibus autem uiuentibus legiti-
mum esse constituit: ut aliquo moriente & concurrant: & gemitus lamentationis effundat. Purifica-
ri autem iubet etiam domesticos fauere celebratos: ut longe post sit quod sit uideatur quis mundus esse: cum
fecerit homicidium: parentum honorem post deum esse constituit: & qui non repensat eorum gratiam: sed in
qualibet parte contristatur: precepit esse lapidandum. Iubet etiam omnibus senioribus honorem iuuenes ex-
hibere: quoniam cunctorum senior deus est. Nihil permittit celebrandum apud amicos: non enim amicitiae
sunt apud eum cui omnia non credunt. Et licet aliquæ inimicitiae proueniant: perditam mens a rara prohi-
bit. Si quis arbiter munus acceperit: morte mulcetur. Despiciens quod iustum est: & auxilium reis
offerens. Quod quisquam non potuit non auferat: & aliena non tagat: mutuas non accipiat usuras. Hæc
& his multa similia communione continet nostrorum: inter alterutros. Quomodo autem etiam de domestica
cura circa alienigenas habenda habuerit legislator: referri dignum est. Videbitur enim omnibus optime
prospexisse deum eo ita sentiente: neque propria corrumpimus: neque participari rebus nostris uolentibus
inuidemus. Quicumque enim uoluit sub nostras conuersari leges accedentes ad ea cum munificentia
suscipit: non genere solummodo: sed etiam uoluntate uitæ putans eum consortium. Eos autem qui transitorie
misceri sollicitatibus: non alia tamen exhibenda constituit. Idem omnibus præbendum: ignem: aquam:
cibum: iter ostendere: non spernere aliquem insepultum: minime etiam circa hostes quæ sunt agenda
sancit: ut neque terram eorum exuras: neque arbores fertiles incidant: sed etiam spoliari eos qui in bello
ceciderunt interdixit: & captiuos prospexit quatenus eorum amoueatur iniuria: & maxime fornicatio. Sic autem
alunos mansuetudinem atque clementiam studuit edocere: ut etiam de animalibus irrationabilibus non taceret:
sed horum tantummodo utilitatem legitimam concedens: ab omni nos alia causa prohibuit. Quæcumque enim ueluti sup-
plicia oriuntur in domibus hoc interdixit occidi. Sed neque parietes denique precepit auferri. Et licet
inimica sint animalia eis tamen præcedunt eam sancit. Sic undique ea quæ ad mansuetudinem pertinent obseruauit.
Doctrinalibus quidem sicuti predictum est legis utens & alia rursus contra transgressores causa punitionis
sine excusatione defigens. Damnum namque in plurimis causis transgrediendum mors est. Si adulterium
commiserit aliquis: suum puellæ fecerit. Si masculo turpe tentamentum presumpserit. I. e. aut patris
sustinere tentatus. Similiter autem est lex inuisibilis & in seruis: sed etiam de mensuris: uel

7
si quis de ponderibus dolum fuerit operatus & de iniusta uenditione ac fraud. uel fide traxerit
alienam rem: aut quod nō potuit abstulerit oīmodi sunt uindicta nō q̄lia apud alios: sed ne ual-
de maiora. De iniuria uero parentū uel ipietate quae sit in deo: licet tentet hoc aliquis: mox p̄tri-
bit. His itaq; secundū legem uniuersam honor tribuitur: nō argenti: nō aurum: coronae capitis:
aut cuiusdā praedicandae festiuitatis: sed unusquisq; testem habens conscientia sua ualde p̄ficit
legislatores prophetantes: & deo fidem cōdonāte firmissimā his qui seruauerūt legem: licet pro eis
mōri cōtingat aliquibus cōcurrunt alacri ad occāsum. Dedit enim deus rursus fieri ut uita melior
possit ex mutatione conferri. Piger itaq; nunc hoc mē cōscribere: nisi opera essent oībus manife-
sta. Quoniam multi & plerunq; olim nostrorū progenitorū uel sermonē solummodo extra legē
proferrent: oīa passi sunt sustinere uiriliter: uel si honorari contigit apud oēs hoīes nostrā legem
& uoluntariā legis consequentiā esse manifestā ibuebant. Graecos maiores nostri etiā extra regio-
nem propriā constituti huiusmodi si quidē rectā habent & tam gloriosā de deo: talesque leges
multo saeculo sic firmissime custodire omēs arbitror admirari: p̄pter frequentes apud nos factas
mutationes. Deniq; eos qui cōscribere p̄xia de re pu. & legibus tentauere tanquā de incredibilibus
cōpositōnibus quidā frequēter accusant dicentes: quoniam impossibilia sūperint argumēta. Et alios
quidē reliquo philosophos: quicūq; huiusmōi negotiū i suis cōscriptiōibus habuere. Plato mira-
bilis apud graecos tanquā de honestate uitae p̄cedens & uirtute sermonū & p̄uasiōe philosophiae
cunctos excellēs ab his qui dicebāt pessimū eē de re pu. cōscribere illulus & diuulgatus poene p̄-
emprus ē. Cum utiq; q̄ illius uerba cōsiderauerit frequēter & facile reperiet: quae ēt cōsuetudini
plurimorū p̄xia esse noscunt. Ipse siquidē Plato cōfessus est: quia uerā de deo opinione p̄p̄ igno-
rantia plebis p̄ferre securū nō est. Sed Platonis quidē uerba uana esse putant: & multa p̄tate cō-
posita atq; cōscripta & maxie de legislatione. plato. Lygurgi uero mirant & Spartani cuncti con-
celebrant: quoniam illoꝝ legibus plurimo tēpore p̄durarunt. Ergo hoc manifestū uirtutis indicium
est in legibus p̄manere. Si uero lacedemonioꝝ admirant illoꝝ tēpus assumat: sciētes āplius due-
bus milibus annis nostrā cōstitisse rē publicā. & sup̄ hanc sciat quoniam Lacedemonii quidē omni
tēpore quo apud se habuere libertatē p̄fecte usi sunt custodisse leges. Cū uero circa eos factae sūt
fortunaē mutationes. poene cunctaq; legū obliui sunt. Nos autē multis casibus euoluim̄ p̄p̄ regum
Asiae mutationes neq; in nouissimis malis ueniētes a legibus sumus alienati: nō uocauimus nec epu-
lationis cā seruantes eas quādo si q̄s cōsiderare uoluerit: multitudo āpliori testimoniō maiores ex
cubias & labores nobis q̄ Lacedemoniis uidebit impositos. Illi siquidē operātes terrā: & neq; circa
artes exercitiū habentes: sed ab omni opatione remissiores pigres & corpore pulchri in ciuitate
degebant. Aliis ministris in oībus uitae necessariis rebus utētes: & cibū paratū ab illis accipietes:
solum opus bonū atq; clemēs iudicātes ad faciendū & patiendū: q̄tenus p̄ualerent aduersus oēs
cōtra quos bella susciperent: q̄a nō neq; neq; hoc adipisci potuerūt dicere suppono. Non enī sin-
gulis solummodo: sed multis frequēter eorū subito legis p̄cepta negligentes semetipsos cum armis
hostibus tradere. Putas nē. & apud nos nō dico tātis sed duo uel tres agniti sunt p̄ditores effecti
legū uel mortē. Non dico illā facile quae solet phantibus euenire sed ea quae cū multa corporum
afflictione & multa crudelitate uidet accedere. Quā ut ego puto quidā p̄ualentes nobis non per
odium subiectis iposuerit si qui sunt hoīes: qui nō tantūmō esse credāt pessimū si agere quicquā
extra leges suas uel sermonē apud eos dicere cōpellant. Non tamē mirari decet si mortē fortissi-
me toleramus p̄ legibus & ultra alios uniuersos. Non enī quae leuia uident nris studiis alii facile
patimur: hoc ē opationē cibisq; simplicitatē: & ut nihil frustra neq; fortuito: qd quisq; desiderat
uescat: aut bibat: aut ad cōcubitū quēlibet accedat: aut splendide uestiat: aut sine nobilitate
uacet. Sed illud attendendum est: si gladiis utentes & hostes ab inualione fugantes praēcepta legis
circa cibos nequaquā infringimus. Nobis itaq; gratum est propter hanc legibus obedire: & illis
fortitudinis causas ostendere. Proinde Lyfimachi & Molones & quidem huiusmodi alii con-
scriptores improbi sophistae adolescentium deceptores quasi uehementer nobis prauissimis ex-
istentibus derogare contendunt. Ego nollem de legibus alienis examinationē efficere. Noster ei
mos est propria custodire: nō aliena potius accusare. Et ut neq; irridere neq; blasphemare debea-
mus eis qui apud alios putantur dii: aperte nobis legislator interdixit propter ipsam appellatio-
nem. De accusatoribus autem proiectiones suas non increpare uolentibus tacendū non est. Cum
utiq; nō a nobis nūc sermo cōpositus eos arguere uidet: sed a multis p̄babiliter iam pramissus
Quis igitur eorū qui apud graecos sapiētia sunt mirabiles nō redarguit nobilissimos poetas &
praecipue legislatores: quoniam huiusmodi sectas de deis ab initio populis inseruerūt. Dicentes
eos autem e numero quidē quantos ipsi uoluere: ex alterutris uero & diuersis patriuitatibus pro-
creatos. Hos autem diuidentes locis habitaculis tanquam generationes animalium: alios quidē

sub terra alios in mari: seniores autem eorum in tartaris uinctos esse dixere quibuscumque distri-
buere: celum his sermone quidem patrem: operibus autem tyrannum atque dominum superpo-
suere. Propterea aduersus eum constituere insidias per uxorem & fratrem & filiam: quam ex eius
capite fingunt generatam: ut alligatiles eum appendere: sicut ipse ille suum dicitur patrem. Hæc
iuste accusatione digna conqueruntur: qui sapientiæ uirtute præcellunt. Hic super hæc deriden-
tes adiciunt. Si deorum alios quidem ephebos & adolescentes: alios autem seniores & barbaros
esse credendum est: alios constitutos superantes: & quendam sibi uicem aliam uero textricem: alii
uero peregrinantes & cum hominibus contententes. Alios autem cytharizantes aut arcu gau-
dentes. Deinde inter alterutros seditiones efficitur: & propter homines contempiones constitutas
ut non solum alterutris manus mitterent: sed etiam ab omnibus uulnerari iugerent malaque per-
ferrent: & super omnia est luxuriosius si intemperantia permixtionis uterentur. Quomodo non
erit incongruum amores & concupiscentias ad uniuersos attingere simul masculos & ad foemi-
nas. Deinde fortissimus & primus eorum pater seductas a semetipso impregnatasque mulieres di-
mittat: submeritasque sperneret: & eos qui ex eo sunt nati neque liberare potest. Factos conscriptos ne
que uine lachrymis eorum perferre mortes. Bona sunt hæc & his alia consequentia: id est adulte-
rio in caelo uisus: & sic impudenter a diis celebrato: ut iam alii zelare se proterentur tali passione
conscripti. Quid enim alii facturi non essent: dum neque senior atque rex ualuisse impetum suum
a mulieribus permixtione retinere. Alii uero dum seruientes hominibus & nunc quidem ædifi-
cantes cæ mercedis: nunc uero pascentes. Alii autem malignorum modo in ferro carcere colligati. Quem
igitur sapientium talia non accedant: ut hoc componentes redarguant: & multa stultitia his credentium
non præcedant. Alii uero ad terrorem quendam uel metum: necnon & rabie atque seductione omnesque
petitis passionibus: & formam in dei natura fingere præsumpsere. Et hoc quidem nobilioribus etiam
ciuitate sacrificare suasere. Si quidem simulata necessitate consistunt: ut quod dii deos putent bo-
nos esse largitores. Alios autem uocent aduersarios: quando eos ueluti malos & malos homines mune-
ribus atque donis placere contendunt: magnam quoddam malum se suscepturos ab eis existimantes: ni-
si mercedem eis studiose præbuerint. Quæ igitur causa sit tante huius iniquitatis atque delicti circa
deum. Ego quidem arbitror eo quod neque ueram dei naturam ab initio eorum legistatores agnouerint: neque
quantum præcipere potuerunt: perfectam sententiam diffinientes reipsum tradidere. Sed uelut aliud quidam
prauissimum reliquerunt: dantes præteritum poetis si quidem ut quos uellet deos introduceret. Hæc omnia
patientes rhetoribus: aut ut de re publica scriberet: & de peregrinis diis decreta præferrent: sed etiam pi-
ctores & graphoplastæ in hoc apud grecos multa habuere præteritum: ut unusquisque formam quam uellet
secundum modum suæ opinionis exponeret. Alter quidem ex luto quod uellet fingens. Alius uero pingens
opificis itaque qui maxime putant esse præcipui ebur & aurum habent ad hoc suæ temeritatis argu-
mentum. Proinde apud eos priore quidem dii flores honoribus sensuerunt. Sic enim præteritum est. Alii
uero noui dii introducti religione potuerunt & templorum alia quidem desolata: alia uero nunc secundum
eorum uoluntatem ædificata: propter ut arbitror e diverso nosse magis indiget: qualis facta sit circa
deum & quod ei honoris mobili religione seruet. Apollonius si quidem Molon unus fuit stultorum atque
tumentum. Eos autem qui uere in greco philosophari sunt: neque prædictorum aliquid latuit: neque frigida alle-
goria eis ignorauere. Quapropter illos quidem iuste spreuere: & circa ueram decentemque circa deum opi-
nionem nobis fore concordem. Quod Plato respiciens neque illum quædam poetarum dicit in re publica esse susci-
piendum: & Homerum honorabiliter admittit sanum ei constituens & unguenta supfundens: ne rectam opi-
nionem de deo fabulis forte destrueret. Præcipue namque Plato nostrum legistatorem imitatus: licet nullam
eruditionem huiusmodi suis ciuibus præstasset: id est ut omnes perfecte discerent leges: ut ne fortuite aliquid
extraneorum ciuibus miscerent: sed esset pura res publica & in legum custodia perduraret. Hoc nihil cogi-
tans Apollonius Molon nos uoluit accusare quoniam non recepimus eos qui aliis sunt opinionibus præ-
occupati: neque de deo concitari patimur eis: quia alia uitæ consuetudine degere: cum neque hoc proprium nostrum
sit sed commune cunctorum: non modo regum: sed etiam qui inter grecos cautiissimi fuisse noscunt. Lacedæmoni-
um namque peregrinos etiam expellabant corruptionem extra leges ex utroque metuentes. Illos igitur citius
securitatem poterit quilibet arguere qui nulli neque conuersationis neque cohabitationis suæ præcipium
exhibebant. Nos autem aliorum quidem res zelare non sinimus: participari uero cupientes quæ sunt no-
stra libenter suscipimus: quod utique reor inditum magnanimitatis atque clementiæ. Sed desino
iam de Lacedæmoniis amplius disputare. Athenienses uero qui communem esse suam gloriantur
omnibus ciuitatem quomodo de his rebus habuerint Apollonius ignorari. Hi namque uel uerbo
solummodo præter illorum legem de diis loquentes inuitabiliter punierunt. Cuius etenim rei
gratia Socrates est mortuus: non enim hostibus tradidit ciuitatem neque templa uastauit: sed quia noua
iumenta iurauit & quoddam dæmonium significans se referebat: eorum ludens sicuti quidam

dicunt. Propter hoc ueneni poculo morte mulctatus est. Insuper etiā corrumpere iuuenes eum
accusator aiebat: & conuersionē patrie legēq; corrumpere. Et socrates quidē ciuis Atheniensis
huiusmodi tormenta sustinuit. Anaxagoras aut Clazomeneus fuit. Et quia ex istis uerbis Athe-
nienſibus ſolem eſſe deum ille eum inſenſatur: & ignotū aſſeruit: paucog. ſentētia morte dam-
natus eſt & aduerſus Diagoram illius talentū d. d. reuerunt. Si quis occiderit eum: quoniam eorum
myſteria deridere ſerebatur. Pythagoras autem niſi cto fugiſſet compræhenſus occideretur: eo qd
dubitū de diis Athenienſiū cōſcripſiſſe putabatur. Quod oportet mirari: ſi circa uiros ſide agnos-
talia geſiſſe noſcantur: qui neq; mulieribus peſceſcere. Nunc enī ſacerdotem quendam: quoniam
eum quidam accuſauit peregrinos colere deos decretum aduerſus eos qui peregrinū introdūce-
rent deū ſuppliciiū mortis infererebat. Igitur qui tali lege utebatur palam eſt: eo qd alioz non ciede-
rent eſſe deos. Non enim ſi crederent aliquibus inuiderēt: quaſi quiddam maius habentibus. Sic
his uero cātibz congaudētes humanis & paululum differentes a beſtiis: arbitrantur tamen ſua
myſteria oportere eſſe cuſtodienda: & Anachariſim ſapientia mirabile apud græcos aduenientem
interemerunt: quoniam uidebatur græcoz deoz ad eos ueniſſe pleniffimus. Multos autem apud
Perlas quilibet inueniet etiā pro eadem cauſa tormentis affectos. Sed palam eſt: quoniam Apolloy
nius Perſaz legibus congaudebant. illoq; mirabarur. Quippe cū græci eoz fortitudinē atq; cō-
cordiam unanimitatē: quā habuere de diis: hanc ſcilicet fortitudinē quā in templis eoz cōcre-
matis habuerunt. Is etiā ſtudioz oīum inuicator extitit. Perſicog. uxoribus alienis contumeliā
faciens: filioſq; concidens. Apud nos aut mors decreta eſt: ſi quis uel irrationabilia mala hoc mō
noceat: & ab his legibus non abducere: neq; timor potuit præpotentiū præſtium: neq; zelus eorū
qui apud alios honorantur: ſed neq; fortitudinē ideo exercemus ut bella auaritiæ cauſa ſuſcipia-
mus: ſed ut legum iura ſeruemus: & dum alia detrimēta litis ſuſtineamus. Si quos de legibus mo-
uere tentauerint: tunc etiā ultra uirtutem rebellare contendimus: & uſq; ad calamitates nouiſſi-
mas perduramus. Cur itaq; nos zelemus leges: cum eas neq; a legiſlatoribus ſuis ſeruatas eſſe ui-
deamus. Vel quō Lacedemonii nō erant de impermixta ſui conuerſatione repræhendenſi: & de
deſectu pariter nuptiaz. Vliaci uero & thebei coitum impudentem & extra naturā olim in ma-
ſculos agebant: & optime atq; utiliter facere ſe putabant. Ergo cū ipſi oīno rebus afficerēt etiam
ſuis legibus miſcuere: quod tantum aliquando ualuit apud græcos: ut etiam diis ſuis maſculorū
concu bitum applicarent. Itaque deniq; germanorum nuptias rettulere. Huiusmodi ſanſtitiō-
nem rerum incongruarum & extra naturam pro libidine componentes. Deſino nunc de ſuppli-
ciis dicere: & quantas ab initio præbuerint plurimi legiſtatores abſolutiones malignis homini-
bus: in adulterio quidem pecuniarum: in corruptione autem etiam nuptias ſancientes. Quan-
tas autem occaſiones contineant de abnegatione pietatis examinare longiſſimum eſt. Iam enim
apud plurimos olim meditatio ſacta eſt tranſgrediendi leges: quod non agitur apud nos etiam
do propter eas & diuitiis & ciuitatibus & bonis aliis priuati ſumus. Lex autē apud nos ſeruitur
uiq; ad mortem. Nullius uero iudæorum neq; ſi procul abeat & prouinciā ob regem quæ acer-
uum ſic metuunt: ultra illam legis uideatur timere præceptum. Igitur ſi propter uirtutē legum ta-
liter apud eos ſumus: concedant quoniam potentiſſimas leges habemus. Si uero circa prauas nos
leges iudicant perdurare: quid iplius iuſtis me non patiant meliores non cuſtodientes opere ſan-
ctiōis? Quia igitur longinquitas temporis veriſſima creditur omniū eſſe probatio. Hanc
ego teſtem faciam uirtutem legiſlatoris noſtri: & opinionis quā ille de deo contradidit. Nam cū
ſit inſinitum tempus ſi quis eum comparat aliorum legiſlatorum ætatibus: hunc ultra omnes i-
ueniet. A nobis itaq; declarata ſunt leges: & cunctis aliis ſemper hominibus zelum ſui potius
præbuerūt. Primi quippe græcoz ad faciē: qui deiura patri conſeruabāt. Ipſis aut rebus philoſo-
phiæ: quæ tractatu illa ſecuri ſunt. De deo ſimilia ſapiētes: humilitateq; inſtā cōmunionē inter al-
terutros edocentes. Sed etiā populis olim multus fuit zelus noſtræ maxia pietate culturæ nomē
eſt. Itaq; pietas græcoz nec ullus quiſquā barbarus: hec una gens ubi ſepimane in qua uacamus
cōſuetudo minie diſcurrit: atq; ieiunia & candelabroz incēdia: ſed etiā ciboꝝ apud nos ſolēnia
plurima apud multos iūgiter obſeruare conantur. Insuper imitari etiam concordiam: quam nos
inter alterutros obtinemus: & rerum participari ſuarum: & operum dilectionem in artibus: &
perdurationem neceſſitarum habere pro legibus. Illud enim mirabilius eſt: quia præter impul-
ſorem huius obſeruatiōis ipſa per ſe lex homines ita ualuit obligare: & quemadmodum deus in
uniuerſo mundo conſtitit: ita lex per cunctos ambulauit. Vnu: quiſq; enim ſi ſuam regionem
domumq; conſpicit: his quæ diſcuntur Homerus reſciuit. Oportet igitur cunctoz hominum
maliciam repræhendere: aut enim uolunt nos iſti aliena & praua iura ante ppria & meliora zela-
ri: aut certe ſi hoc uolūt qſcāt nobis p iuidiā accuſatiōnes iſgere. Nō ei p cuiuſlibet malitiā ia

defendimus hanc causam: sed nostrum honoramus legislatorem: atque credimus quæ ab illo propheta de deo sunt. Denique nisi intelligeremus ipsi uirtutem legum: nunquā magna sapere super his tantus populus zelatur. Sed de legibus quidem & de repu. nostra certissimam feci rationem in his quæ de antiquitate conscripsi. Nunc autem ego nemini quantum necessarium fuit: neque aliorum uituperare iura: neque nostra laudare proponens: sed hoc agens ut de nobis iniuste conscribentes: & contra ipsam ueritatem ipudentissime contententes arguerē. Arbitror itaque per hanc conscriptionem abundanter me quæ promitti complēsse. Denique in principio demonstrauimus genus accusatorum esse certissimum atque nouum & multos ueterum in conscriptionibus suis memoriam habentium nostri ex illis testes exhibui. Dixere itaque Aegyptios fuisse progenitores nostros & ostensum est: quia in ægyptum uenerint aliunde. Deinde sunt mentiti: quoniam exinde propter cladem corporeis sunt expulsi: & apparuit quantum uolūtate & magnitudine fortitudinis ad propria sint reuersi. Alii uero tanquā nequissimo utro legislatore nostro derogare contendunt. Cuius uirtuti dudum quid ipse post illum: tempus uero longissimum perhibet testimonium. De legibus autem loqui ampliori sermone non fuit opus. Ipse namque per semetipsas apparuere pie & uerissimam habentes intentionem: & non ad humanum odium: sed ad rerum cōmunionē potius inuitantes iniquitatum inimicæ cultricesque iustitiæ segnitia est. Et multas expensas procul abiciētes sufficientiam & amorem laboris erudientes bellum causa auariciæ nescientes. Fortes autem pro se esse populo præparantes ad supplicia retribuenda semper inuitabiles uerbis nequaquam circūueniri possibiles præparationes semper operibus exequentes. Hæc enim nos semper opera manifestiora litteris exhibemus. Quapropter ego confidens dico: quia multarum atque meliorum rerum nos potius quam alii præceptores sumus. Quid eni intranscensibili pietate melius est: quid iustius quam legibus obedire: quid utilius quā in alterutros unanimes esse: Et neque in calamitatibus ab inuicē recedere: neque tempore felicitatum per iniurias discrepare sed in bello quidem mortē continere: in pace uero artibus aut agriculturæ uacare: & semper & ubique credere deum respicere & solum omnia gubernare. Hæc igitur si quidem apud alios aut scripta sunt primitus aut seruata firmior rem debemus nos gratiā illis tanquā eorum facti discipuli uero nequaquam primitus extitere. His præcipue nos utentes cognoscimur: & primā eorum inuentionē nostrā fuisse declaramus. Appiones igitur & Molones & quicumque mendacii derogatione congaudent coniuncti procul abscedant. Tibi autem Epaphrodite ueritatem maxime diligēti & per te similia nosse de nostro genere cogitantibus: hic libellus conscriptus esse dignoscatur.

Iosephus antiquitatem approbans iudaici populi duos libros scripsit contra Appionem alexandrinum grāmaticum: & tanta secularium profert testimonia: ut mihi miraculum subeat quō uir hebreus ab infantia sacris litteris eruditus cunctam græcorum bibliothecā euoluerit.

Impressum Venetiis per Ioannem uercelensem Anno salutis.
M.cccc.lxxxvi. die. xxiii. octubris.

A	iiii	B	iiii	C	iiii	D	iiii	E	iiii
F	iiii	G	iiii	H	iiii	I	iiii	K	iiii
L	iiii	M	iiii						